

Burns, Lynette Sheridan

Žurnalistika : praktická příručka pro novináře / Lynette Sheridan Burns ; [z anglického originálu ... přeložila Hana Loupová]. – Vyd. 1. – Praha : Portál, 2004. – 192 s.

Název originálu: Understanding journalism

ISBN 80-7178-871-6

070 * 070.431

- žurnalistika
- zpravodajství
- příručky

070 - Noviny. Tisk

756427	
MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA	
sign.	2-7744,297

Původní anglické vydání:

Understanding Journalism vydalo nakladatelství Sage Publications Ltd. © Lynette Sheridan Burns, 2002

České vydání:

Translation © Hana Loupová, 2004

© Portál, s. r. o., Praha 2004

ISBN 80-7178-871-6

Obsah

O autorce	8
O knize	9
Předmluva	11
1. ČÁST	
VĚDĚT JAK A DOKÁZAT TO	13
1 Úvod	15
Novináři a jejich publikum	18
Žurnalistika a společnost	19
Zdolávání úkolů	22
2 Žurnalistika v praxi	29
Žurnalistika jako praktická činnost	30
Žurnalistika jako odborné mistrovství	32
Žurnalistika jako povolání	35
Tlaky působící na model žurnalistiky jako povolání	36
Kritická reflexe jako model pro žurnalistiku	40
3 Žurnalistika jako rozhodování	45
Od „vědět jak“ k „dokázat to“	46
Žurnalistika jako rozhodování	47
Reflektivní postupy	48
Reflexe v praxi	49
Rozhodování v praxi	52

Práce se slovy

Mezinárodně úspěšný časopis pro muže přijal k uveřejnění váš článek. Editor však chce, abyste jej nejprve v některých ohledech upravili. V první řadě navrhuje, aby článek nebyl napsán v první osobě. Dále vás žádá, abyste doplnili informace o dřívějších dobrodružstvích hlavní postavy. Kromě toho vám sdělí, že článek je příliš dlouhý a musíte jej zkrátit o 800 slov. Nakonec editor upraví článek tak, aby odpovídal obvyklé grafické úpravě časopisu. Jaké postupy použijete, abyste svůj článek upravili k uveřejnění?

Ernest Hemingway, americký novinář a spisovatel, byl skutečným mistrem pera. Používal většinou jednoslabičná nebo dvouslabičná slova, jeho texty jsou prosté a strohé, a přesto patří mezi nejpůsobivější díla moderní literatury. Hemingwayovo dílo je důkazem, že síla psaného slova nespočívá ani tak v samotných slovech, ale ve způsobu jejich uspořádání, v rytmu a proudu myšlenek. Žurnalistický text psaný prostým jazykem může čtenáře skutečně pohnout – k slzám smíchu nebo smutku, ke hněvu, nebo dokonce k činům. Adam tvrdí, že užití prostého jazyka v žurnalistice je omezení uložené čtenáři.

Ať už chceme o žurnalistickém jazyku říci cokoli, je spravedlivé přiznat, že je určen publikem a empirickým charakterem. Může se snažit vyjadřovat vědecké myšlenky nebo abstraktní filozofické pojmy, ale nepřijímá slovní zásobu těchto oborů. Vždy používá slovní zásobu, které rozumějí lidé z ulice nebo z tržiště. Kromě toho je vždy jednoznačný, je prospikován podstatnými jmény, přídavnými jmény a vlastními jmény, je konkrétní, popisný a jednoduchý, přesto se nevyhýbá přirovnáním a symbolům. Neznamená to však, že by postrádal krásu. Rozhodně může být krásný. (Adam, 1993, 32)

Začínajícího žurnalistu by mohlo uklidnit pomyšlení, že napsat jednodušší prózu nebylo jednoduché ani pro Hemingwaye, který se mohl s různými verzemi rukopisu, ať už se jednalo o skutečný nebo smyšlený příběh. Říká se o něm, že

v zoufalství napsal svému advokátovi: „Mám diamantový důl, jen kdyby mě lidé nechali o samotě a nechali mě vykopávat kameny z bahna, brousit je a leštit je.“ (Didionová, 1999)

V článku publikovaném ke stému výročí Hemingwayova narození psala Joan Didionová o Hemingwayově stylu:

Byl to muž, jemuž záleželo na slovech. Pracoval s nimi, rozuměl jim, vstupoval do nich. Když jako čtyřicetiletý četl příspěvky pro *Transatlantic Review*, snažil se je někdy přepisovat, jen aby se procvíčil... Některým lidem na interpunkci záleží, jiným ne, ale Hemingwayovi na ní záleželo. Některým lidem záleží na spojkách a předložkách, jiným ne, ale Hemingwayovi na nich záleželo. (Didionová, 1999)

Didionová se ve své eseji zamýšlí nad tím, jestli by Hemingway byl spokojen, kdyby musel uveřejnit text, který považoval za neúplný nebo nekvalitní. Její argumentace je přesvědčivá, ale pravdou zůstává, že z nedokonalých textů se lze mnohému přiučit. Dobrý žurnalistický text je obzvláště přesvědčivý, protože je skutečný. Skuteční lidé, skutečné zážitky – novináři se účastní skutečných událostí a hledají v nich jistý smysl. Určují jejich hlavní postavy, témata a dramatické zápletky. V této kapitole se budeme zabývat redigováním textu, které provádí sám autor. Najdete zde metodiku, pomocí které dokážete rozložit svůj text na jednotlivé části a kriticky zhodnotit rozhodnutí, jež vedla ke zvolenému stylu, tónu a obsahu textu. Budeme zkoumat procesy stojící v pozadí vzniku skutečného žurnalistického textu publikovaného ve třech zemích v letech 1999 a 2000 (Sheridan Burns, 1999). Systematické zkoumání pěti verzí článku – od neúplného prvního nápadu až ke konečné publikované verzi – odhaluje, jak autor zpracovává své téma. Rozbor uspořádání textu a použité slovní zásoby ukazuje, jak redigování ovlivňuje text určený k publikaci v médiích.

Pozadí článku

Podnětem k napsání článku, jímž se budeme v této kapitole zabývat, se stala skutečná událost. Byla poměrně senzační. Jistý muž ze zálohy napadl policejní hlídku, která na něj čekala u silničního závarasu, aby jej zatkla. Muž skrytý v nedalekém křoví nejprve zastřelil policistu, druhý policista opětoval palbu a útočníka zastřelil.

Příběh skrýval více zajímavých okolností. Policista byl prvním zabitým policistou v Severním teritoriu v uplynulých více než čtyřiceti letech. Stíhaný muž byl dobře známý a ve svém kraji kdysi uznávaný člověk. Byl to zkušený zálesák, kterého by policie patrně nikdy nenašla. A co více, jeho hrdinská dobrodružství z mládí (viz 9. kapitola) se stala inspirací pro mezinárodně úspěšný film *Krokodýl Dundee*. Autorku fascinoval příběh, který byl zdánlivě v rozporu s představou veřejnosti o mrtvém muži – výřečný, sympatický, lakonický a velmi, velmi schopný.

Člověk, který pevně držel v rukou svůj osud. Okolnosti bezprostředně předcházející jeho smrti byly ještě předmětem vyšetřování, ale autorka začala hledat odpověď na otázku: „Jak může někdo tak dobrý být tak zlý?“

Uznávaný a oceňovaný autor David Leser píše v úvodu své knihy esejů *The Whites of Their Eyes* (Běльмо jejich očí) o úskalích psaní životopisných portrétů konkrétních postav. Tvrdí, že portrét je mnohem více než prostý popis událostí jednoho života a toho, co o něm říkají lidé.

Dobrý portrét musí obsahovat myšlenku, že na světě je jen málo lidí, kteří obstojí při podrobném zkoumání, že každý z nás je spletitý a plný rozporů. (Leser, 1999, předmluva)

Autorka si tedy uložila nelehký úkol vykreslit portrét mrtvého zálesáka. Od začátku bylo důležité nevyklíčit mrtvého muže jako romantického hrdinu, protože bezdůvodně zabil policistu. Stejně důležité bylo nepsat o něm jako o zrůdě nebo o někom, kdo dramaticky „sešel na scenu“. Autorku lákal skrytý příběh o tom, jak člověk, který dokáže přežít osm týdnů v divočině, nedokáže přežít pod tlakem moderní společnosti. Dalším aspektem byla autorčina znalost příběhu hlavní postavy. Autorka před léty četla knihu, kterou mrtvý muž napsal (Perry a Ansell, 1980). Klidná sebejistota člověka, který napsal tuto knihu, se zdála autorce článku v přímém rozporu s postavou „zabijáka policistů“, o níž psaly všechny sdělovací prostředky. Začal proces přetváření prvotního nápadu v publikovaný žurnalistický text.

Dříve než vůbec začaly vznikat první náčrty textu, musela se autorka rozhodnout, které periodikum a jaký styl bude pro příběh nejvhodnější. Na tomto rozhodnutí totiž závisí styl, tón a struktura textu. Autorka jako novinářka na volné noze z vlastní zkušenosti věděla, že napsat článek a potom pro něj hledat uplatnění může být obtížné a bezvýsledné.

Redakční tým v časopisu *FHM* prozkoumá nápad na článek, dříve než jeho zpracování zadá konkrétnímu autorovi. Tento způsob zajistí, že je dodržen styl časopisu, autor má od počátku práce jasný směr a konečné redakční úpravy mohou být minimální. Proto je autorovou povinností znát styl příslušného periodika a přesvědčit editora, že jeho budoucí text bude v souladu se zavedeným stylem. V tomto případě autorka zvolila časopis *FHM*, protože chtěla, aby její článek četli hlavně muži ve věku 18–35 let, kteří tvoří většinu publika zvoleného časopisu. Autorka nabídla editorovi nápad. Editor souhlasil, že téma odpovídá zaměření časopisu, a slíbil, že si přečte koncept článku.

Téma článku odpovídá stylu rubriky „Ze života“, protože příběh obsahuje drama a skutečnou kriminální zápletku. Součástí příběhu byl také důležitý podtext ve smyslu, že všichni muži, i když jsou velmi schopní, jsou jenom lidé. Všichni muži mají stejné předpoklady ke strašlivým, hrdinským i ubohým činům. To vše je v souladu s hodnotami, které jsou pro časopis důležité, a ovlivnilo to rozhodování o přijetí článku. (Ridgway, 1999)

Proces vytváření konceptu

Abyste mohli začít psát, potřebujete slušnou zásobu faktů a citátů a několik historek nebo příběhů, kterými můžete své informace ilustrovat a zvýšit jejich zajímavost. Pro článek potřebujete více materiálu než jen pouhé informace o námětu a výpovědi lidí, s nimiž jste o námětu vedli rozhovory. Článek by měl poskytnout hlubší náhled a přinést živý obraz člověka a situace ve vší její složitosti. V první fázi budování kostry pro *hlubší náhled* je nutné určit téma článku. Téma je základní sdělení vyplývající z důmyslného uspořádání jednotlivých součástí článku. Téma lze obvykle vyjádřit obecnými výrazy a sdělit jednou větou, například „Smrt jednoho muže je také smrtí australského mýtu z buše“. Není nutné použít stejná slova ve vlastním článku – zvolené téma by mělo vyplynout z výběru a uspořádání specifických a konkrétních podrobností. Při výběru tématu musíte přemýšlet o všech faktech, citátech a historkách a dostat je do středu pozornosti; najít vzájemné souvislosti mezi různorodými součástmi příběhu a podívat se na ně z nového úhlu.

Metody používané v žurnalistice jsou stejné jako v jiných typech vyprávění. Také v žurnalistice nachází uplatnění zápletky, vykreslení postav, děj, dialog, posloupnost, dramatizace, kauzalita, mýtus, metafora a vysvětlení. Rozdíl spočívá v tom, že žurnalistický text je psán prostým jazykem a srozumitelnými výrazy. Novinář je vždy vypravěčem, který vede čtenáře příběhem. Poskytuje mu vodítko odhalující smysl příběhu. Tom Wolfe o žurnalistice řekl: „Je to podávání zpráv o *ději*, nic jiného novinář nehledá. Novinář čeká, až se před jeho očima začne děj odehrávat, protože právě děj dává věcem život – odtud bere novinář dialogy“ (Wolfe, 1975, 5). Prostřednictvím děje postupně odhalují postavy své charakterové rysy, zvyky, postoje, postoje a myšlenky, které je stavějí do nového či odlišného světla.

Jistý novinář ze Sydney napsal článek o bezdomovci, který se nakrátko proslavil jako usmívající se tvář chudoby v televizní reklamní kampani. O pouhých čtrnáct dní později našli tohoto muže na ulici mrtvého – zemřel na následky alkoholismu. Novinář začal vyprávět životní příběh tohoto muže slovy:

Čtvrthodina slávy Johna Younga trvala dva týdny, ale John si z ní nepamatoval ani vteřinu. (Perrin, 1995)

V příběhu, který byl skutečný, novinář výmluvně a živě vyprávěl o způsobu, jakým společnost nakládá s problémy spravedlnosti. Článek těží z přesvědčivého úvodu, o němž jsou někteří přesvědčeni, že je nejdůležitější částí textu. Někdy autora napadne nejdříve zakončení, ale na začátku musí vždy být věta nebo obrat, který zachycuje nejen téma, ale vyjadřuje také styl a tón. Jakmile je stanoveno téma, má autor kostru, na které může stavět příběh. Promyšlení a plánování je pro mnoho autorů tou nejtěžší částí úkolu, ale stejně těžké je nasadit správný rytmus.

Při redigování je skutečným uměním poznat, co vynechat, aby byl výsledný obraz jasnější. Hemingway přirovnával psaní k ledovci, protože ať autor vypráví

sebedelší příběh, vždycky zůstává mnohem více věcí, které se čtenáři nikdy nedozvědí.

Velmi účinným nástrojem při vyjadřování myšlenek jsou citace. Jestliže někoho citujete, čtenář se dozví nejen to, co onen člověk řekl, ale také *jak* to řekl – a získá tak představu o osobnosti mluvčího. Problém s citáty spočívá v tom, že nesmírně záleží na kontextu a bez vyprávění nedorazí pohromadě. Samotné citace přibližují čtenáři skutečnost, ale skutečnost bývá chaotická. Příhody jsou nerozlučným partnerem citací, neboť mohou být vetkány do struktury vyprávění. Pokud budete vyprávět příhodu a zdržíte se komentáře, umožníte čtenářům vyvodit si vlastní závěry. Ale svým výběrem příhod *určujete* způsob, jak si bude čtenář vykládat vaše vyprávění.

Všechny žurnalistické texty jsou psány stylem, který je přímým odrazem stylu periodika, pro které jsou určeny. V případě článku, jímž se budeme zabývat v této kapitole, jsou čtenáři převážně muži ve věku 18 až 35 let. Tato okolnost má přímý vliv na to, jak autor odpoví na otázku: „Co čtenáře nejvíce zajímá?“ Ovlivňuje také téma, strukturu a výběr slov. Každý text může být přepracován, přeskupen, redigován a vylepšen.

Přímočarý žurnalistický jazyk znamená, že jeho poezie nejčastěji spočívá ve slovesech. Posuďte například rozdíly mezi následujícími větami:

„Počkej,“ řadonila.

„Počkej,“ řařvala.

a „Počkej,“ vydechla.

Novináři používají jazyk jako prostředek, jímž svému textu dodávají potřebnou míru složitosti. Zamyslete se nad rozdílem mezi tím, je-li někdo „odveden“ a „předveden“. Obě slova vyjadřují ztrátu kontroly jedince nad průběhem událostí, ale druhé sloveso kromě toho ještě vyjadřuje ztrátu důstojnosti. Obratným užitím jazyka a jeho nástrojů dodává autor svým textům hloubku a barvu.

Zpracování slov v praxi

Zamyslete se nad publikovaným článkem, který zkoumáme v této kapitole. Dříve než se podíváte na koncepty (Příklad 10.2 až 10.4), přečtete si otištěný článek (Příklad 10.1). Probudí úvod článku váš zájem o dané téma? Proč? Je život popsaný v článku zajímavý a poutavý? Zaujala vás některá z postav? Má článek jasně dané téma, a pokud ano, jaké je? Žurnalistické texty chtějí u čtenářů vyvolat reakci nebo citovou odezvu, proto si položte otázku: „Jaký mám z článku *pocit*?“ Pokuste se najít příčinu své reakce. Jsou v článku příhody, citace nebo části vyprávění, které jsou

podle vaší chuti? Myslíte, že autorka vyprávěla příběh objektivně? Měl by být autor objektivní? Nebo by se měl spíše řídit Deamerovou radou a cítit k hrdinovi svého příběhu „hněv, lítost nebo soucit“? (Whittington, 1978) Máte celkový dojem, že příběh je poctivý? Chybějí vám důležitá fakta? Z čeho pramení váš názor na text? Nyní posuďte článek na základě vyvíjejících se konceptů (Příklad 10.2 až 10.4) a pokuste se sledovat příběh od prvního autorčina nápadu až k redakčnímu krácení.

Téma a struktura

Autorka tohoto článku se rozhodla prozkoumat více než myšlenku, že mužnost zálesáka, tak obdivuhodná v mytickém slova smyslu, nemá místo v moderní společnosti, kde muž nemůže žít podle vlastních pravidel. Toto téma lze stručně vyjádřit větou: „Podrobil si divočinu, ale byl ztracen v moderní společnosti.“ Podafilo se to autorce, nebo vykreslila ústřední postavu jednostranně – jako hrdinu, nebo padoucha? Odezvy na článek byly různé: zazněly názory, že autorka demonizovala ústřední postavu jako „zatrpklého a nebezpečného netvora“, nebo že „přes neomluvitelné činy se autorka chovala k hlavní postavě s úctou“.

Autorka chtěla také prozkoumat, jak se soukromé osoby mohou stát majetkem veřejnosti v důsledku událostí, na něž neměly žádný vliv, a často za to zaplatí vysokou cenu. Fascinovala ji myšlenka, že svým způsobem formovala názor veřejnosti na charakter tohoto muže, aniž by k němu měla přístup. Dokonce i lidé blízcí zabitému muži byli zaskočeni jeho násilnou smrtí. Byla autorka úspěšná?

Příklad 10.1 Článek uveřejněný v časopise FHM

Legenda a její konec

Rod Ansell, „Pozoruhodný občan Severního teritoria“ z roku 1987 a muž, který inspiroval Paula Hogana k postavě „Krokodýla Dundeeho“, skončil jako vrah policisty. Proč?

Svět se o Rodu Ansellovi poprvé dozvěděl v roce 1977 – tehdy vešel ve známost jako Robinson Crusoe naší doby. Byl to chlapík, o kterém se říkalo, že přežil osm týdnů v divočině Severního teritoria bez sladké vody a obtěžován krokodýty. O Ansellovi se hovořilo znovu v roce 1980, kdy vydal knihu *Bojovat s divočinou*, v níž popsal své dobrodružství. Městští lidé byli jeho příběhem okouzleni. Bylo pro ně neuvěřitelné, že na konci 20. století žije takový muž. Každý jiný by byl mrtev hned prvního dne, kdy obrovský krokodýl převrátil jeho člun. Ale Ansell o tom hovořil zcela věcně. Ve své knize vysvětloval:

„Všichni chlápci v téhle zemi, kteří pracují s dobytkem, honáci, stříhači a další, už mnohokrát tak tak vyvázli ze zapeklitých situací. Ale nikdy o tom nemluví... Většinou si myslí, že když člověk vyvázne se zdravou kůží a přežije, není o čem mluvit. Je to stejné, jako když jdete střílet klokany. Po návratu nevyprávíte o tom, že jste o centimetr minuli. Buď jste ho dostali, nebo ne. Přesně tak jsem se na to díval. Až do té doby, než můj příběh objevily noviny, a potom se změnilo hodně věcí.“

V roce 1984 ho Michael Parkinson předvedl ve svém televizním diskusním pořadu. Paul Hogan tvrdil, že tato epizoda jej inspirovala k vytvoření filmové postavy Krokodýla Dundeeho. Parkinson se během rozhovoru samolibě uculoval a nadělal spoustu poznámek kolem skutečnosti, že Ansell nenosil

boty. Bujaré veselí vyvolalo zjištění, že Ansell spal v luxusním hotelovém pokoji na zemi, protože se mu lépe spalo na koberci než v posteli. Řekl, že podlaha je bližší ke skutečnosti.

V té době žil Ansell se svou ženou a dětmi na farmě Melaleuca 140 kilometrů východně od Darwinu, v „rezervaci buvolů“ vyhlášené vládou Severního teritoria v roce 1984. Spali pod celty a vařili na ohništi. Trvalo čtyři roky, než si vybudovali usedlost – pracovali podle toho, kolik měli času a peněz.

„Ale co děláte celé večery bez televize?“ ptal se Parkinson blahosklonně a vyběhl hosta k předvedení „jednoho z těch vašich triků“.

Zálesák mu vyhověl: v klíku s jednou rukou za zády sebral ze země mezi zuby pětcentovou minci. Mezi hostitelem a publikem proběhly další viny veselí a pomrkávání – a přitom by ani jeden z nich nedokázal sebrat minci ze země, natožpak přežít pět minut na řece Fitzmaurice.

Naposledy se jeho jméno objevilo v srpnu roku 1999. Fotografie byly podobné, jako by se zastavil čas, ale titulky zněly jinak.

„Skutečný Krokodýl Dundee zabit v přestřelce“ a „Poslední hodiny vraha policisty“ – křičely palcové titulky. Vyšlo najevo, že zastřelil policistu seržanta Glenu Huitsona u silničního zářarazu, kde jej policisté chtěli zastavit v souvislosti s dvěma jinými vraždami.

Konec Roda Ansellia byl potupný. Nějak se přihodilo, že z typického australského zálesáka se stal chlápek, který zastřelil cizího člověka – a policistu k tomu.

Po svém návratu od řeky Fitzmaurice v roce 1977 Rod Ansell nikomu nevyprávěl o svém zážračném přežití. Ve své knize napsal: „Zdávalo se mi, že nemá cenu říkat: ‚A mimochodem, mami, zůstal jsem na pár měsíců trčet v buši.‘ Nemělo to význam. Je to trochu jako křičet ‚Hofii!‘, když už dům vyhořel.“ Ale příběh byl tak neuvěřitelný, že se stejně musel rozkřiknout.

V květnu onoho roku se Ansell se svými dvěma štěňaty jako společníky vydal na ryby. Neměl nijak konkrétní plány. Svě přítelkyni řekl, že má namířeno na řeku Victoria s větší lodí a menším člunem a že bude pryč pár měsíců.

Ve svých dvaadvaceti letech byl zkušeným zálesákem, neboť už v patnácti letech se přestěhoval z Queenslandu do „země spousty času“. Hned prvního dne se proti němu obrátil příliv. Pomalu se vlekl s lodí proti proudu k pobřeží, když vtom „něco velkého“ loď převrátilo. Přežil do menšího člunu a popadl obě štěňata a pár kusů výstroje. Všechno ostatní uplavalo. Současně vyléval vodu z lodky a pádloval o život. Zamířil proti proudu řeky Fitzmaurice. O tři dny později přistál u břehu, téměř 200 kilometrů od nejbližší osady.

Právě začal vykládat věci ze člunu, když vtom zaútočil téměř pětmetrový krokodýl. „Vůbec si mě nevšímal,“ vzpomíná Ansell suše. „Prostě se přímo přiblížil, za denního světla. Popadl jsem pušku a zastřelil ho... Psi pro něho byli asi příliš velkým lákadlem.“ Krokodýlí hlavu si nechal jako suvenýr. Zůstalo mu veslo, puška, 27 nábojů, dva nože a křesadlo. Kromě toho měl tlumok, celtu a tři konzervy – jednu prázdnou a v jedné bylo asi do poloviny cukru. Zachránil dvě košile, šortky, dříví, opasek a krátký kabát. Ztratil boty, které beztak nosil málokdy, a mělo uplynout ještě několik let, než je začal nosit znovu.

Během několika týdnů střílel divoký skot a buvolky kvůli masu a krvi, která mu nahrazovala vodu. Věděl, jak mrtvým zvířatům nařiznout hrdlo a nechat odtéci krev, jak vysušit maso, aby vydrželo. Vyrobit si zvláštní váček na lovecké potřeby.

„Cestou zpět do tábora jsem viděl mladého býka. Zastřelil jsem ho a odřízl jsem mu šourek. Vydal jsem varlata a do prázdného váčku jsem uložil nože a další věci. Přivázal jsem si ho kolem pasu proužkem kůže.“

Pomocí stříelného prachu z náboje zapálil oheň a spal ve větvích stromů, aby se vyhnul krokodýlům. Společně s ním bydlel na stromě i hnědý had. „Když si na mě zvykl, moc si mě nevšímal, a já jsem ho nechával na pokoji,“ napsal.

Vyrobit si lano z kravské kůže. Uřízl dva úzké proužky kůže a splel je dohromady. „Hodilo by se, kdybych si zlomil nohu a nemohl lovit, nebo kdyby mi došlo střílivo. Mohl bych je použít jako past na zvěř.“

Při východu slunce každého dne udělal Ansell zářez do kmene stromu a vyrovnaně pohlížel na své naděje na záchranu. Počítal s tím, že bude muset počkat na příliv, aby se mohl vrátit na Victoria

Channel. Musel šetřit se stfelivem, protože už byl příliš slabý na to, aby porazil býka nebo pokračoval v cestě pěšky.

Vzpomínal na to, že mu nechyběli lidé. „Nejlepší je být sám... možná to nějak souvisí se souladem s krajinou nebo tak nějak... Přesto mě několikrát napadlo, že kdybych nebyl takový, jaký jsem, nikdy bych se neociti v takové situaci.“

Osamělé dny si krátí psaním básní. „Vlastně jsem si je ukládal do paměti,“ napsal. „Neměl jsem nic, na co bych mohl psát.“ Poezie byla stejně neokázalá jako sám zálesák. Vzpomíná na své rozpaky, když se o jeho básních dozvěděli kamarádi. Žasli. „Říkali mi: ‚Jdi s tím do háje! Kecáš!‘“ napsal.

Noci trávil na stromě a pozoroval divoké psy při lovu. „Dingové jsou krutí lovci,“ přemítal, (ale) „vytí smečky divokých psů za měsíční noci je jedním z nejkrásnějších zvuků, jaké můžete v buši zaslechnout.“

Po pěti týdnech se na obloze objevilo letadlo. Viděl je, sledoval je a pozoroval, jak odlétá. Začínal klesat na mysl. „Když si nemáte s kým promluvit, začínáte ztrácet pojem o tom, kdo jste. Je to asi stejně jako s časem: když jej nemáte k čemu přirovnat, je to jako žít v časovém vzduchoprázdnu, takže je důležité sledovat čas,“ napsal.

A stalo se nepředstavitelné: byl objeven a zachráněn. Náhodou ho objevili čtyři honáci z usedlosti vzdálené 200 kilometrů. Ansell je rozhodně nečekal. Uplynuly sice dva měsíce jeho předpokládaného rybářského výletu, ale kdyby ho někdo hledal a našel jeho loď, vydal by se proti proudu řeky Victoria, kam měl původně namířeno, a nikoli po řece Fitzmaurice, kde skončil.

Ale zachránci přišli. Ansell slyšel, jak se po řece nesl zvuk koňských zvonků, a pádloval za ním. Přivázal člun u břehu a běžel po stopách koní, dokud neuviděl muže. O jejich setkání později vyprávěl: „Řekl jsem ‚Břež den,‘“ a on řekl: „Kde jste se tady vzal?“

„Měl jsem trochu smůlu a před sedmi týdny se mi převrátil člun.“

„Víte, který je den?“

„Nikdy nevím, který je den.“

Po návratu neměl náladu na vychloubání.

„Nikommu jsem nevyprávěl, co se stalo. Aspoň ne zpočátku. S nikým jsem o tom nemluvil, protože jsem si myslel, že to není až tak důležité. V první řadě jsem se asi neměl ztratit.“

Ansellův příběh se dostal do novin v srpnu roku 1977 a své zážitky si Ansell znovu zopakoval ve filmu *Bojovat s divočinou*. Později o nich napsal knihu, protože, jak řekl, potřeboval peníze, aby mohl zaplatit dluhy, které vznikly, když byl ztracen na řece. Vydání knihy vedlo k řadě rozhovorů a vystoupení v televizních diskusních pořadech, jako byl již zmíněný Parkinsonův debakl, a další nevídané výlety do města. Ansell musel dokonce zaplatit cenu, s jakou nikdy nepočítal. Na rozdíl od hollywoodského (a Hoganova) *Krokodýla Dundeeho* ztratil Ansell svým veřejným vystupováním úctu svých vrstevníků.

„Někdo zvlášť nezáleželo na tom, abych dokázal pravdivost svého příběhu. Lidé, které by to ovlivnilo a kteří by ovlivnili mě, žijí tam, kde pracuji, a ti mě znají. Ti také mají hrůzu z toho, aby se objevili v televizi nebo v novinách. V jejich očích jsem si strašně uškodil... mysleli si, že jsem udělal hroznou věc.“

Bylo to odmítnutí, pro které neexistovala žádná náprava. Po všem tom rozruchu se Ansell vrátil na farmu Melaleuca. Novinář Chips Mackinoly, který se s ním setkal v osmdesátých letech, o něm řekl, že byl „výřevný a sympatický, i když poněkud prudký“. Jiní nebyli tak milosrdní. Ansell věděl, že pro některé lidi bylo těžké s ním vyjít. Napsal, že při své horkokrevnosti a „jako obyčejný chlapek“ se naučil, že činy mluví přesvědčivěji než slova. „Nevidím žádný smysl v dohadování se o něčem,“ řekl.

Jestliže osmdesátá léta začala slibně – v roce 1987 byl Ansell jmenován Pozoruhodným občanem Severního teritoria – věci se prudce obrátily k horšímu, když Ansellovi na svých pozemcích utratili 3000 kusů buvolů v souladu s nařízením vlády o potírání chorob. Tři majitelé sousedních usedlostí, mezi nimi i brunejský sultán, dostali od vlády jako náhradu půjčky ve výši 100 000 dolarů. Ansellovi nedostali nic. Tvrdili, že to bylo proto, že kritizovali vládní plán, vláda zase tvrdila, že nevyhověli požadavkům pro poskytnutí půjčky. Manželství se rozpadlo v devadesátých letech a Ansell kandidoval do parlamentu a bojoval proti porážení dobytka. Prohrál.

V červnu roku 1991 byli Ansellovi nuceni rozprodat majetek. „Nejsem to jenom já, kdo jde ke dnu, je to celé odvětví,“ řekl Ansell novinářům.

„V podstatě od toho odešel,“ řekl dnešní šéf farmy Melaleuca. Když Paul Hogan získal se svým filmem mezinárodní úspěch, Ansell se s ním začal soudit o honorář. I tentokrát prohrál.

Příběh Krokodýla Dundeeho ve skutečnosti nebyl jeho příběhem. Hogan se v první řadě oprostil od poetiky a sebepozorování, jež byly typické pro autora knihy *Bojovat s divočinou*. Krokodýl Dundee byl přátelský a oblíbený. Ansell dával přednost vlastní společnosti a ostatním to tak vyhovovalo. A co je ještě důležitější, Hoganova postava přenesla svou schopnost spoléhat se na sebe do moderního světa a vystoupila s ní až na vrchol. „Skutečný Dundee“ to nezvládl.

V roce 1992 byl obviněn z krádeže dobytka z vedlejší farmy a z napadení jejího majitele. Uvedl, že omylem postavil ohradu dva kilometry za hranicemi sousedovy farmy o rozloze 40 000 kilometrů čtverečních. Dostal dvouletou podmínku a pokutu 500 dolarů. Přisahal, že bude bojovat dál. „Mám dva dorůstající syny. Vždycky jsem jim říkal: ‚Když budete žít poctivě a obstojíte, budete správní chlapi.‘ O sobě to nebudu moci říct, dokud tohle nedám do pořádku.“

Od jeho smrti kolovaly zvěsti, že Ansell se změnil. Někdo tvrdil, že se zapletl s tvrdými drogami. Pověsti se šířily. Starý Ansellův známý řekl reportérovi listu *The Australian*, že byl ořesen jejich posledním setkáním.

„Ohlí si hlavu a nazul si kovbojské boty. Rod nikdy nenosil boty a mival dlouhé vlasy. Věděl, kdo jsem, a já jsem také věděl, kdo přede mnou stojí, ale místo toho, aby jako obvykle řekl: ‚Jak se máš, Halsey?‘ nefekl nic.“

Koroner rozhodne, co s největší pravděpodobností přivedlo Ansellu na cestu, po které se vydal. Jisté je to, že policie ho hledala dvanáct hodin po střelbě na dvou statcích. Policisté však nečekali, že ho najdou ozbrojeného u silničního záatarasu za bílého dne, jak uvedl zástupce policejního komisaře Severního teritoria John Daulby. „Jsem v rozpacích, pokud mám říci něco o motivech. Pokud se ten člověk chtěl ukrýt, mohl to velice snadno udělat. Byl to zálesák.“

Novinář Paul Toohey popsal Ansellovu smrt v listu *The Australian*.

„Děsivě vyzábělý Ansell měl v tváři výraz nejvyššího utrpení. Ne proto, že byl mrtev... Ne proto, že jeho život se onoho úterka nešťastně zvrtil. Byl takový už celá léta.“

Byl na hony vzdálený člověk, kterého kdysi popisovali jako „skromného a úspěšného člověka, který ztělesňuje ducha Severního teritoria“. Ironií osudu se tento přídomek hodí spíše na Glenu Huitsona – hrdinského mladého otce, který prostě dělal svou práci v té části Austrálie, kde v uplynulých 47 letech nebyl zabit jediný policista. Tři další policisté skončili v nemocnici. A potom je zde ještě strážník Jim O'Brien, venkovský policajt, který viděl padnout kamaráda a byl nucen sám zastřelit Ansellu.

Kdykoli během oněch posledních hodin mohl Ansell zastavit auto a zastřelit se, ale neudělal to. Taková byla pouť zálesáka, který psal básně. Možná bojoval s divočinou a zvítězil, ale nakonec se beznadějně ztratil ve svém vlastním temném srdci a úmyslně zamířil k policejnímu záatarasu, který znamenal jeho konec.

Příklad 10.2 První koncept

Skutečný Krokodýl Dundee a já jsme se vraceli hluboko do minulosti.

Poprvé jsem jeho jméno slyšela v roce 1977, ale tenkrát to nebyl Krokodýl Dundee, ale „soudobý Robinson Crusoe“.

Byla jsem tenkrát začínající novinářka a toto byl velký zpravodajský příběh. Říkalo se, že jakýsi chlapík přežil osm týdnů v divočině bez pitné vody a obtěžován krokodýly. Říkalo se dokonce, že nejen přežil, ale našel se mu výborné.

Poprvé jsem slyšela jeho hlas v roce 1981. Seděla jsem tenkrát na podlaze obývacího pokoje s nohou v sádře až po kyčel a poslouchala jsem ranní četbu na rozhlasové stanici ABC, abych přehlušila hřmění dopravy na sydneyjské Willoughby Road.

Příběh popsaný v knize *Bojovat s divočinou* mě v následujících týdnech okouzli. Zdálo se mi neuvěřitelné, že na konci 20. století ještě žije takový člověk.

Člověk, který tak věčně popisoval, jak žil na jednom stromě s pakobrou australskou, holýma rukama lovil buvolu, zabíjel je a pojídal. Každý, koho jsem znala, by byl mrtev hned prvního dne, kdy jeho člun převrátil pětmetrový krokodýl. Ale on o tom všem mluvil tak nevzrušeně. V předmluvě ke své knize to vysvětlil.

„Všichni chlápci v téhle zemi, kteří pracují s dobytkem, honáci, střiháči a další, už mnohokrát tak vyvázli ze zapeklitých situací. Ale nikdy o tom nemluví... Většinou si myslí, že když člověk vyvázne ze zdravou kůži a přežije, není o čem mluvit. Je to stejné, jako když jdete střelit klokan. Po návratu nevyprávíte o tom, že jste o centimetr minuli. Buď jste ho dostali, nebo ne. Přesně tak jsem se na to díval. Až do té doby, než můj příběh objevily noviny, a potom se změnilo hodně věcí.“

Poprvé jsem ho viděla v roce 1984 v diskusním pořadu Michaela Parkinsona. Paul Hogan oficiálně prohlašuje tento díl pořadu za inspiraci ke své postavě Krokodýla Dundeeho.

Ošivala jsem se, když se Parkinson potměšile uculoval při zálesákové příběhu a nadělal spoustu rozruchu kolem toho, že Ansell nenosil boty. Bujaré veselí vyvolalo zjištění, že Ansell spal v luxusním hotelovém pokoji na zemi, protože se mu lépe spalo na koberci než v příliš měkké posteli.

Zálesák odpovídal lakonicky. Ještě mu nebylo třicet a jeho nechtěné dobrodružství pro něj bylo minulostí. Onoho večera vystupoval jako nevinný cizinec v džungli jiného charakteru.

„Ale co děláte celé večery bez televize?“ ptal se Parkinson blahosklonně a vyběhl hosta k předvedení „jednoho z těch vašich triků“.

Zálesák mu vyhověl: v klíku s jednou rukou za zády sebral ze země mezi zuby pětcentovou minci. Mezi hostilem a publikem proběhly další vlny veselí a pomrkávání.

Do toho, Parkinsone, pomyslela jsem si. Ty to zvládneš.

Naposledy jsem viděla Anella docela nedávno v novinách. Fotografie byly stejné, jako by se zastavil čas, ale titulky zněly jinak. „Skutečný Krokodýl Dundee zabít v přestřelce“, „Poslední hodiny vraha policisty“ a „Mýtus končí ve spráce kulek a slz“.

Nikdy jsem se s Rodem Ansellem nepotkala a vlastně nemohu říci, že jsem ho znala. Ale v tom to vězí.

Výjimečný příběh Roda Anella skončil potupně a přinesl zbytečnou smrt další lidské bytosti.

Někde cestou se proměnil z bosého básníka, který pobýval rád o samotě, v člověka, který zabil muže proto, že byl policistou.

Ale jeho patnáct minut slávy se stalo legendou.

Když se Rod Ansell vrátil, neřekl nikomu o svém neuvěřitelném přežití, protože nechtěl rozzlobit matku (a že se skutečně zlobila). V předmluvě ke své knize napsal: „Zdál se mi, že nemá cenu říkat: „A mimochodem, mamí, zůstal jsem na pár měsíců trčet v buši.“ Nemělo to význam. Je to trochu jako klíčec „Hoří!“, když už dům vyhořel.“

Ale příběh byl tak neuvěřitelný, že se stejně musel rozkřiknout. V květnu roku 1977 se Ansell provázen svými dvěma osmítýdenními štěňaty vydal na ryby. O svých plánech nemluvil nijak konkrétně, sám si ještě nebyl úplně jist. Svě přítelkyni Lorraine řekl, že bude pryč pár měsíců.

Bylo mu něco málo přes dvacet, ale v buši se vyznal. Už v patnácti letech se přestěhoval z Queenslandu do Severního teritoria a žil v „zemi spousty času“, kde vrtochy přírody a počasí často prodlužovaly cestování.

Nebyl na cestě ještě ani den, když se proti němu obrátil příliv. Pomalu se víkel s lodí proti proudu k pobřeží a k úkrytu, když vtom něco zespu do narazilo do lodí a převrátilo ji. Dříve než se ho znovu zmocnil příliv, Ansell vyndal z převrácené lodí malý člun a z vody vytáhl obě štěňata.

Příliv smetl malý člun a výstroj a Ansell popadl všechno, co se mu z odplouvajících věcí podařilo zachránit. Nakonec přistál u břehu řeky Fitzmaurice téměř 200 kilometrů od nejbližšího trvalého lidského sídla. Současně vyléval vodu ze člunu a pádloval, aby si zachránil život. Mířil k pobřeží. O tři dny později byl u břehu a začal vykádát z lodí psy, z nichž jeden měl zlomenou nohu. Z ničeho nic se objevil pětmetrový krokodýl.

„Vůbec si mě nevšímal.“ vzpomíná Ansell suše. „Prostě se přímo přiblížil, za denního světla. Popadl jsem pušku a zastřelil ho... Psi pro něho byli asi příliš velkým lákadlem.“ Krokodýlí hlavu si nechal jako suvenýr.

Kromě psů měl veslo, pušku, 27 nábojů, dva nože a křesadlo. V tlumoku měl deky a celtu a dva femeny. Jeden z nich byl roztržený a spojený řetězem původně určeným ke spoutání koně. Tři plechovky, včetně jedné prázdné od hrachu a další, ve které bylo asi do poloviny cukru. Dvě košile, jedny šortky, džíny a kabát, opasek. Ztratil boty, které beztak nosil málokdy, a mělo uplynout ještě několik let, než je začal nosit znovu.

Během několika následujících týdnů střelil divoký skot a buvolu kvůli masu a krvi, která mu nahrazovala vodu. Věděl, jak mrtvým zvířatům naříznout hrdlo a nechat odtéci krev, jak vysušit maso, aby vydrželo. Pomocí stříelného prachu z náboje zapaloval oheň a spal ve větvích stromů, aby se vyhnul krokodýlům, které přitahoval pach jeho psů. Společně s ním bydlel na stromě i velký zelený had. Vyrobil si provaz tak, že uprostřed hovězí kůže udělal otvor a odřezával úzký proužek v rozšiřujícím se kruhu. Východ slunce každého dne označil zářezem do kůry stromu.

Od samého počátku pohlížel vyrovnaně na své naděje na záchranu. Domníval se, že jeho jedinou nadějí je počkat na příliv, který ho spláchne zpátky do Victoria Channel. Věděl, že musí šetřit se štěstím, protože už byl příliš slabý na to, aby porazil býka nebo pokračoval v cestě pěšky.

Vzpomínal na to, že mu nechyběli lidé. „Nejlepší je být sám... možná to nějak souvisí se souladem s krajinou nebo tak nějak... To všechno mi na řece Fitzmaurice přišlo vhod. Přesto mě několikrát napadlo, že kdybych nebyl takový, jaký jsem, nikdy bych se neocílil v takové situaci.“

Dny si krátil psaním básní. „Vlastně jsem si je ukládal do paměti.“ napsal. „Neměl jsem nic, na co bych mohl psát.“ Nocí trávil na stromě a pozoroval divoké psy při lovu. „Dingové jsou krutí lovci.“ přemítal, (ale) „vytí smečky divokých psů za jasné měsíční noci je jedním z nejkrásnějších zvuků, jaké můžete v buši zaslechnout.“

Po pěti týdnech se na obloze objevilo malé letadlo. Viděl je, sledoval je a pozoroval, jak odlétá.

Ve své knize *Bojovat s divočinou* napsal, že už začínal klesat na mysl. „Když si nemáte s kým promluvit, začínáte ztrácet pojem o tom, kdo jste. Je to asi stejné jako s časem; když jej nemáte k čemu přirovnat, je to jako žít v časovém vzduchoprázdnu, takže je důležité sledovat čas.“

Nakonec ho objevili a zachránili tři honáci dobytka, původem aboriginové, a bělošský správce chovu dobytka. Ansell je rozhodně nečekal. Uplynuly sice dva měsíce jeho předpokládaného rybářského výletu, ale bylo stejně ještě příliš brzy na to, aby jeho dívka vyvolala poplach. Kdyby ho někdo hledal a našel jeho loď, vydal by se proti proudu řeky Victoria, a nikoli po řece Fitzmaurice.

Ale zachránci přišli. Ansell slyšel, jak se po řece nesl zvuk koňských zvonků, a pádloval za ním. Přivázel člun u břehu a běžel po stopách koní. Nakonec uviděl klobouk na hlavě muže sedícího na koni. O jejich setkání vyprávěl:

„Řekl jsem ‚Břež den,‘“ a on řekl: „Kde jste se tady vzal?“

„Měl jsem trochu smůlu a před sedmi týdny se mi převertil člun.“

„Víte, který je den?“

„Nikdy nevím, který je den.“

Tak se Ansell vrátil do civilizace, ale neměl náladu na to, aby se svou záchranou vychloubal.

„Nikommu jsem nevyprávěl, co se stalo, dokonce ani Lorraine. Aspoň ne zpočátku. Nemluvil jsem o tom, protože jsem si myslel, že to není až tak důležité. V první řadě jsem se asi neměl ztratit, ale tyhle věci se stávají.“

V Západní Austrálii se Ansellův příběh dostal do novin v srpnu roku 1977. Nejprve jej oslovili kvůli natáčení filmu o jeho zážitcích, film se měl jmenovat *Bojovat s divočinou*. Podle něj napsal Ansell knihu, která vyšla v roce 1980. Ansell potřeboval peníze, protože když se ztratil v divočině, nedodržel své smlouvy o chytání dobytka a zabředl do dluhů.

Vydání knihy mu přineslo novou slávu a vedlo k řadě rozhovorů, jako bylo již zmíněné vystoupení v Parkinsonově programu, a cestám do města, které ho nikdy nebyly. Ansell musel dokonce zaplatit cenu, s jakou nikdy nepočítal. Na rozdíl od Krokodýla Dundeeho ztratil Ansell svým veřejným vystupováním úctu svých vrstevníků. Nepomohlo dokonce ani jmenování Pozoruhodným občanem Severního teritoria v roce 1988. Byla to drtivá rána.

„Nijak zvlášť nezáleželo na tom, abych dokázal pravdivost svého příběhu. Lidé, které by to ovlivnilo a kteří by ovlivnili mě, žijí tam, kde pracuji, a ti mě znají. Ti také mají hrůzu z toho, aby se objevili

v televizi nebo v novinách. V jejich očích jsem si strašně uškodil...mysleli si, že jsem udělal hroznou věc."

A situace se nijak nezlepšila. Osmdesátá léta byla tvrdou dobou dokonce i pro tvrdého a odolného zálesáka. Sledoval, jak Paul Hogan udělal z jeho příběhu mezinárodně úspěšný film, a zažaloval jej o honorář, ale prohrál. Hoganova postava přenesla své prosté dovednosti z buše do betonové džungle moderního světa a vystoupila až na vrchol. Skutečný Krokodýl Dundee to nezvládl.

Jeho obživa, která spočívala v chytání divokého skotu a býků, vzala později zsvě. Stalo se to kvůli záměru vlády státu Queensland vybit volně žijící hovězí dobytek a pokusit se tak vymýtit choroby domácího skotu. „Nejsem to jenom já, kdo jde ke dnu, je to celé odvětví," tvrdil hořce. Postavil se vládě kvůli vybíjení dobytka, ale znovu prohrál. Tvrdil, že ho okradli o jeho náhrady. Kandidoval do parlamentu jako nezávislý a znovu prohrál.

Zálesák měl majetek, farmu Melaleuca, ale nebyl farmářem. „V podstatě od toho odešel," řekl dnešní šéf farmy.

„Měl potíže s akáciemi, ale nic s tím nedělal. Přerostly přes celou náplavovou plošinu a z dobré farmy se stala další bezcenná farma."

Ansell nezvládl změny. Byl zvyklý nikdy si nestěžovat a nikdy nic nevysvětlovat, běžet svůj vlastní závod. Připouštěl, že vždy bylo těžké s ním vyjít. Řekl, že při své horkokrevnosti a jako obyčejný chlápek se naučil, že činy mluví přesvědčivěji než slova. „Nevidím žádný smysl v dohadování se o něčem," napsal v knize *Bojovat s divočinou*.

Na počátku devadesátých let ztratili majetek, manželku i děti a odešel do buše. Před svou smrtí žil na odlehlejší farmě na tábořišti aboriginů. V roce 1992 byl obviněn z krádeže dobytka a z útoku na majitele farmy. Bývalý spolupracovník řekl listu *The Australian*, že když Ansell viděl naposledy, byl to úplně jiný člověk.

„Oholil si hlavu a nazul si kovbojské boty. Rod nikdy nenosil boty a míval dlouhé vlasy. Věděl, kdo jsem, a já jsem také věděl, kdo přede mnou stojí, ale místo toho, aby jako obvykle řekl: Jak se máš, Halsey? neřekl nic."

Koroner rozhodne, co s největší pravděpodobností přivedlo Roda Ansell na cestu, po které se vydal. Jisté je to, že policie ho hledala dvanáct hodin po střelbě na dvou statcích. Policisté však nečekali, že ho najdou ozbrojeného u silničního zářasu za bílého dne, jak uvedl zástupce policejního komisáře Severního teritoria John Dauby.

„Jsem v rozpacích, pokud mám říci něco o motivech. Pokud se ten člověk chtěl ukrýt, mohl to velice snadno udělat. Byl to zálesák."

Novinář Paul Toohy popsal Ansellovu smrt v listu *The Australian*.

„Děsivě vyzáblý Ansell měl špinavý obličej a nohy (bosé jako vždy) svědčily o zažrané špině, kterou už nebylo možné vydrhnout. Ve tváři výraz nejvyššího utrpení...Ne proto, že jeho život se onoho úterka nešťastně zvrtil. Byl takový už celá léta."

Zůstal po něm mrtvý policista a tři další lidé v nemocnici. Byl na hony vzdálený člověku, kterého kdysi popisovali jako „skromného a úspěšného člověka, který ztělesňuje ducha Severního teritoria".

Taková byla pouť lovce buvolů, který psal básně a býval rád o samotě: z pozoruhodného obyvatele Severního teritoria se stal údajně na drogách závislý vrah policisty. Z podivína zvaného Robinson Crusoe moderní doby se stal hrdina zvaný Krokodýl Dundee, přebytný lovec divokého dobytka a neúspěšný farmář a otec rodiny, který skončil u policejního silničního zářasu.

A někde mezi tím vším byl Rod Ansell, muž, který napsal:

*Žlutý pse dingo, plížíš se neviděn krajem,
ale tvé stopy v písku jsou nespočetné.
Člověk je tvrdý, slunce mu dává sílu.
Přesto se jeho duše chvěje za noci.
Žlutý pse dingo, žalostné zavýj,
naříkej pro ztracené a ještě nenarozené.*

Příklad 10.3 Druhý koncept

Většina Australanů slyšela jeho jméno poprvé v roce 1977, ale tenkrát to ještě nebyl Krokodýl Dundee, ale „soudobý Robinson Crusoe". Říkalo se, že jakýsi chlapík přežil osm týdnů v divočině Severního teritoria bez pitné vody a obtěžován krokodýly. Říkalo se dokonce, že nejen přežil, ale dal se mu vybrat.

O Ansellovi se hovořilo znovu v roce 1980, kdy vydal knihu *Bojovat s divočinou*, v níž popsal své dobrodružství. Obyvatelé měst byli jeho příběhem na čas okouzleni. Bylo pro ně neuvěřitelné, že na konci 20. století žije takový muž.

Klidně popisoval, jak žil na stromě s dvoumetrovým hadem, jak holýma rukama chytil buvolu, jak je zabíjel a jedl. Měl být mrtev hned prvního dne, kdy obrovský krokodýl převrátil jeho člun. Ale on byl tak věcný! Vysvětlil to ve své knize.

„Všichni chlápci v téhle zemi, kteří pracují s dobytkem, honáci, stříhači a další, už mnohokrát tak tak vyvázli ze zapeklitých situací. Ale nikdy o tom nemluví...Většinou si myslí, že když člověk vyvázne se zdravou kůží a přežije, není o čem mluvit. Skončilo to. Je to stejné, jako když jdete střílet klokanu. Po návratu nevyprávíte o tom, že jste o centimetr minuli. Buď jste ho dostali, nebo ne. Přesně tak jsem se na to díval. Až do té doby, než můj příběh objevily noviny, a potom se změnilo hodně věcí."

V roce 1984 ho Michael Parkinson předvedl ve svém televizním diskusním pořadu. Paul Hogan tvrdil, že tato epizoda jej inspirovala k vytvoření filmové postavy Krokodýla Dundeeho.

Parkinson se během rozhovoru zdvořile uculoval a nadělal spoustu poznámek kolem skutečnosti, že Ansell nenosil boty. Bujarě veselí vyvolalo zjištění, že Ansell spal v luxusním hotelovém pokoji na zemi, protože se mu lépe spalo na koberci než v posteli.

Zálesák odpovídal lakonicky. Onoho večera vystupoval jako nevinný cizinec, ale nezdálo se, že mu to vadí.

V té době žil Ansell se svou ženou a dětmi na farmě Melaleuca 140 kilometrů východně od Darwinu, v „rezervaci buvolů", vyhlášené vládou Severního teritoria v roce 1984. Spali pod celtami a sítěmi proti komárům, vařili na ohništi. Trvalo čtyři roky, než si vybudovali usedlost – pracovali podle toho, kolik měli času a peněz.

„Ale co děláte celé večery bez televize?" ptal se Parkinson blahosklonně a vyběhl hosta k předvedení „jednoho z těch vašich triků".

Zálesák mu vyhověl: v kliku s jednou rukou za zády sebral ze země mezi zuby pěticentovou minci. Mezi hostěm a publikem proběhly další vlny veselí a pomrkávání – a přitom by ani jeden z nich nedokázal sebrat minci ze země, natožpak přežít pět minut na řece Fitzmaurice.

Naposledy se jeho jméno objevilo v novinách docela nedávno. Fotografie byly stejné, jako by se zastavil čas, ale titulky zněly jinak. „Skutečný Krokodýl Dundee zabit v přestřelce" a „Poslední hodiny vraha policisty" a „Vražedné šílenství Krokodýla Dundeeho".

Výjimečný příběh Roda Ansell skončil potupně a kromě toho došlo k neodpuštělné smrti další lidské bytosti. Někde cestou se proměnil z typického australského zálesáka v člověka, který zabil muže proto, že byl policistou.

Ale jeho patnáct minut slávy se stalo legendou.

Když se Rod Ansell poprvé vrátil, neřekl nikomu o svém neuvěřitelném přežití, protože nechtěl rozzlobit matku (a že se skutečně zlobila). Ve své knize napsal: „Zdálo se mi, že nemá cenu říkat: „A mimochodem, mamí, zůstal jsem na pár měsíců trčet v buši." Nemělo to význam. Je to trochu jako křičet „Hoří!", když už dům vyhořel." Ale příběh byl tak neuvěřitelný, že se stejně musel rozkřiknout.

V květnu roku 1977 se Ansell ve společnosti dvou štěňat vydal na ryby. O svých plánech nemluvil nijak konkrétně, sám si ještě nebyl úplně jist. Svě přítelkyni řekl, že má namířeno na řeku Victoria s větší lodí a menším člunem a že bude pryč pár měsíců.

Bylo mu něco málo přes dvacet, ale v buši se vyznal. Už v patnácti letech se přestěhoval z Queenslandu do Severního teritoria a žil v „zemi spousty času", kde vrtochy přírody a počasí často prodlužovaly cestování.

Nebyl na cestě ještě ani den, když se proti němu obrátil příliv. Pomalu se vlekl s lodí proti proudu k pobřeží, když vtom něco zespodu narazilo do lodí a převrátilo ji. Dříve než se ho znovu zmocnil příliv, Ansell vyndal z převrácené lodí malý člun a z vody vytáhl obě štěňata.

Příliv smetl malý člun a výstroj a Ansell popadl všechno, co se mu z odplouvajících věcí podařilo zachránit. Současně vyléval vodu ze člunu a pádloval, aby si zachránil život. Mířil k břehu řeky Fitzmaurice. O tři dny později byl u břehu, téměř 200 kilometrů od nejbližšího trvalého lidského sídla.

Právě začal vykládat z lodí výstroj a psy, z nichž jeden měl zlomenou nohu. Z ničeho nic se objevil pětmetrový krokodýl a zblízka zaútočil.

„Vůbec si mě nevšímá!“, vzpomíná Ansell suše. „Prostě se přímo přiblížil, za denního světla. Popadl jsem pušku a zastřelil ho... Psi pro něho byli asi příliš velkým lákadlem.“ Krokodýlí hlavu si nechal jako suvenýr.

Měl jedno veslo, pušku, 27 nábojů, dva nože, ocílku a křesadlo. V tlumoku měl deky a ceľtu a dva řemeny, tři plechovky, včetně jedné prázdné a další, ve které bylo asi do poloviny cukru. Zachránil dvě košile, jedny šortky, džínny, kabát a opasek. Ztratil boty, které beztak nosil málokdy, a mělo uplynout ještě několik let, než je začal nosit znovu.

Během několika týdnů střílel divoký skot a buvolů kvůli masu a krvi, která mu nahrazovala vodu. Věděl, jak mrtvým zvířatům naříznout hrdlo a nechat odtéci krev, jak nařezat a vysušit maso, aby vydrželo. Vyrobil si nové pádlo místo toho, o které přišel.

Podle...

Pomocí střešního prachu z náboje zapaloval oheň.

Spal ve větvích stromů mimo dosah krokodýlů. Společně s ním bydlel na stromě i zelený had. Ansell věděl, že mu neublíží.

Vložit citát...

Vyrobil si provaz tak, že uprostřed hovězí kůže udělal otvor a odřezával úzký proužek v rozšiřujícím se kruhu. Východ slunce každého dne označil zářezem do kůry stromu.

Od samého počátku pohlížel vyrovnaně na své naděje na záchranu. Domníval se, že jeho jedinou nadějí je počkat na příliv, aby se mohl vrátit do Victoria Channel. Věděl, že musí šetřit se štelivem, protože už byl příliš slabý na to, aby porazil býka nebo pokračoval v cestě pěšky.

Vzpomínal na to, že mu nechyběli lidé. „Nejlepší je být sám... možná to nějak souvisí se souladem s krajinou nebo tak nějak... To všechno mi na řece Fitzmaurice přišlo vhod. Přesto mě několikrát napadlo, že kdybych nebyl takový, jaký jsem, nikdy bych se neocitl v takové situaci.“ Dny si krátil psaním básní. „Vlastně jsem si je ukládal do paměti,“ napsal. „Neměl jsem nic, na co bych mohl psát.“ Poezie byla stejně neokázalá jako sám zálesák. Buš k němu promlouvala a on jí odpovídal.

*Vysmíval jsem se divočině,
šel jsem za ní až sem,
beze strachu, sám,
ale konec už je blízko
a brzy přijde den,
kdy budu překonán.*

Vzpomíná na své rozpaky, když se o jeho básních dozvěděli kamarádi. Žasli. „Říkali mi: ‚Jdi s tím do háje! Kecáš!‘“ napsal.

Noci trávil na stromě a pozoroval divoké psy při lovu. „Dingové jsou krutí lovci,“ přemítal, (ale) „vytí smečky divokých psů za jasné měsíční noci je jedním z nejkrásnějších zvuků, jaké můžete v buši zaslechnout.“

Po pěti týdnech se na obloze objevilo malé letadlo. Viděl je, sledoval je a pozoroval, jak odletá. Ve své knize *Bojovat s divočinou* napsal, že už začínal klesat na mysl. „Když si nemáte s kým promluvit, začínáte ztrácet pojem o tom, kdo jste. Je to asi stejně jako s časem; když jej nemáte k čemu přirovnat, je to jako žít v časovém vzduchoprázdnu, takže je důležité sledovat čas.“

Nakonec přišla záchrana. Náhodou na něj narazili tři honáci dobytka, původem aboriginové, jednomu patřila nejbližší farma, a bělošský správce chovu dobytka. Ansell je rozhodně nečekal. Uplynuly sice dva měsíce jeho předpokádaného výletu, ale bylo stejně ještě příliš brzy na to, aby jeho

dívka spustila poplach. Kdyby ho někdo hledal a našel jeho loď, vydal by se proti proudu řeky Victoria, a nikoli po řece Fitzmaurice.

Ale zachránci přišli. Ansell slyšel, jak se po řece nesl zvuk koňských zvonků, a pádloval za ním. Přivázel člun u břehu a běžel po stopách koní. Nakonec uviděl muže sedícího na koni. O jejich setkání vyprávěl:

„Řekl jsem ‚Brej den,‘“ a on řekl: „Kde jste se tady vzal?“

„Měl jsem trochu smůlu a před sedmi týdny se mi převrátil člun.“

„Víte, který je den?“

„Nikdy nevím, který je den.“

Tak se Ansell vrátil do civilizace, ale neměl náladu na to, aby se vychloubal.

„Nikomu jsem nevyprávěl...co se stalo. Aspoň ne zpočátku. Nemluvil jsem o tom, protože jsem si myslel, že to není až tak důležité. V první řadě jsem se asi neměl ztratit, ale tyhle věci se stávají.“

Ansellův příběh se dostal do novin v srpnu roku 1977. Potom jej požádali, aby své zážitky znovu prožil ve filmu *Bojovat s divočinou*. Podle něj napsal Ansell knihu, protože podle svých slov potřeboval peníze. Když se ztratil v divočině, nedodržel své smlouvy o chytání dobytka a zabředl do dluhů.

Knihy vedla k řadě rozhovorů, jako bylo již zmíněné vystoupení v Parkinsonově programu, a k cestám do města, které ho nikdy nebvily. Ansell musel dokonce zaplatit cenu, s jakou nikdy nepočítal. Na rozdíl od Krokodýla Dundeeho ztratil Ansell svým veřejným vystupováním úctu svých vrstevníků.

„Nijak zvlášť nezáleželo na tom, abych dokázal pravdivost svého příběhu. Lidé, které by to ovlivnilo a kteří by ovlivnili mě, žijí tam, kde pracuji, a ti mě znají. Ti také mají hrůzu z toho, aby se objevili v televizi nebo v novinách. V jejich očích jsem si strašně uškodil...mysleli si, že jsem udělal hroznou věc.“

Bylo to drtivé odmítnutí, pro které neexistovala žádná náprava.

Po všem tom rozruchu se Ansell vrátil na farmu Melaleuca. Novinář Chips Mackinoly napsal o jejich setkání v osmdesátých letech. „Chytil divoké buvolů v Arnhemské zemi. Vedl drsný život v každém ohledu, pracoval sedm dní v týdnu od svítání do soumraku společně s aboriginovými honáky, kteří ho později zaměstnali. U táborového ohně se málokdy vyskytlo pivo, ale když se to stalo, byl výřecný a sympatický, i když poněkud prudký.“

Jiní, kteří ho tenkrát znávali, hovořili o jeho temperamentu méně laskavě, zejména pokud se týká pušek. Ansell věděl, že pro některé lidi bylo těžké s ním vyjít. Byl mužem, který si nestěžoval a nevysvětloval. Napsal v knize *Bojovat s divočinou*, že při své horkokrevnosti a jako obyčejný chlápek se naučil, že činy mluví přesvědčivěji než slova. „Nevidím žádný smysl v dohadování se o něčem,“ řekl.

Osmdesátá léta začala slibně – v roce 1987 byl Ansell jmenován Pozoruhodným občanem Severního teritoria, ale věci se prudce obrátily k horšímu. V souladu s programem vlády Severního teritoria o potírání chorob utratili Ansellovi 3000 kusů buvolů na svých pozemcích. Očekávali, že dostanou stejnou náhradu jako ostatní majitelé farem, kteří byli nuceni porazit svůj dobytek. Tři majitelé sousedních usedlostí, mezi nimi i brunejský sultán, dostali od vlády jako náhradu půjčky ve výši 100 000 dolarů. Ansellovi nedostali nic. Tvrdili, že to bylo proto, že kritizovali vládní plán, vláda zase tvrdila, že nevyhověli požadavkům pro poskytnutí půjčky. Joanne Anellová řekla listu *The Sun-Herald*, že jejich synové žijí ve strachu, že budou muset po návštěvě státního veterináře opustit svůj domov.

„Seděl s námi nad šálkem čaje a řekl, že ho nezajímá, jestli budeme nuceni opustit naši farmu. Řekl: ‚Každou chvíli se položí nějaká farma,‘ a pokrčil rameny,“ vyprávěla paní Anellová.

Bojovali dál – Joanne začala půjčovat lodí, aby přispěla do rodinné pokladny, ale všechno bylo marné.

Říkalo se také, že Ansell začal na svých pozemcích pěstovat konopí, jak to občas dělávali farmáři ve finanční tísni. Ansell údajně dlouhodobě a často užíval drogu, ale ve své verzi příběhu se o tom nezmínil. Pokud během svého nuceného pobytu v divočině postrádal drogu, nepříznal to.

Manželství se zhroutilo, ale manželé se snažili udržet farmu. Roku 1990 Ansell kandidoval jako nezávislý do parlamentu a stále bojoval proti vybíjení dobytka. Prohrál. V červnu roku 1991 byli

Ansellovi nuceni po patnácti letech rozprodat majetek. „Už nepůjdu hlavou proti zdi,“ řekl Ansell novinářům. „Nejsem to jenom já, kdo jde ke dnu, je to celé odvětví.“

„V podstatě od toho odešel,“ řekl dnešní šéf farmy Melaleuca.

„Měl potíže s akáciemi, ale nic s tím nedělal. Přerostly přes celou náplavovou plošinu a z dobré farmy se stala další bezcenná farma.“

Když Paul Hogan získal se svým filmem mezinárodní úspěch, Ansell se s ním začal soudit o honorář. I tentokrát prohrál. Příběh Krokodýla Dundeeho ve skutečnosti nebyl jeho příběhem. Hogan se v první řadě oprostil od poetiky a sebezpozorování, jež byly typické pro autora knihy *Bojovat s divočinou*. Krokodýl Dundee byl přátelský, pohodový a oblíbený. Ansell byl vždycky svérázný.

A co je ještě důležitější, Hoganova postava přenesla svou schopnost spoléhat se na sebe do moderního světa a vystoupila s ní až na vrchol. „Skutečný Dundee“ to nezvládl.

Před svou smrtí žil v primitivních podmínkách na odlehle farmě na tábořišti aboriginů.

Vložil citáty o původních obyvatelích.

V roce 1992 byl obviněn z krádeže dobytka a z útoku na majitele farmy. Trval na tom, že omylem postavil dočasnou ohradu dva kilometry za hranicemi sousedovy farmy Mainaru o rozloze 40 000 kilometrů čtverečních. Tvrdil, že buvoly přivedl z Amhemské země. Dostal dvouletou podmínku a pokutu 500 dolarů. Přisahal, že očistí své jméno.

Mám dva dorůstající syny. Vždycky jsem jim říkal: „Když budete žít poctivě a obstojíte, budete správnými chlapy.“ O sobě to nebudu moci říct, dokud tohle nedám do pořádku.

Od jeho smrti kolovaly zvěsti, že Ansell se změnil. Někdo tvrdil, že se zapletl s tvrdými drogami. Pověsti se šířily. Sedm dní po jeho smrti se v Brisbane objevila jeho přítelkyně, očividně hledající sama sebe. Policie prohlásila, že žena je mimo podezření.

Muž, který uvedl, že znal Anella léta, řekl reportérovi listu *The Australian*, že byl otřesen jejich posledním setkáním. „Ohlílí si hlavu a nazul si kovbojské boty. Rod nikdy nenosil boty a míval dlouhé vlasy. Věděl, kdo jsem, a já jsem také věděl, kdo přede mnou stojí, ale místo toho, aby jako obvykle řekl: Jak se máš, Halsey? neřekl nic.“

Koroner rozhodne, co s největší pravděpodobností přivedlo Anella na cestu, po které se vydal. Jisté je to, že policie ho hledala dvanáct hodin po střebě na dvou statcích. Policisté však nečekali, že ho najdou ozbrojeného u silničního zátarasu za bílého dne, jak uvedl zástupce policejního komisaře Severního teritoria John Daulby.

„Jsem v rozpacích, pokud mám říci něco o motivech. Pokud se ten člověk chtěl ukrýt, mohl to velice snadno udělat. Byl to zálesák.“

Novinář Paul Toohey popsal scénu v listu *The Australian*.

„Děsivě vyzáblý Ansell měl špinavý obličej a nohy (bosé jako vždy) svědčily o zažrané špině, kterou už nebylo možné vydrhnout. Ve tváři výraz nejvyššího utrpení. Nesouvisel s jeho smrtí... Nesouvisel s tím, že jeho život se onoho úterka nešťastně zvrtil. Byl takový už celá léta.“

Byl na hony vzdálený člověku, kterého kdysi popisovali jako „skromného a úspěšného člověka, který ztělesňuje ducha Severního teritoria“. Ironií osudu se tento přídomek hodí spíše na policistu, kterého Ansell údajně zastřelil – hrdinského mladého otce, nedávno vyznamenaného za nezištnou záchranu lidských životů. Dělal prostě svou práci v té části Austrálie, kde v uplynulých 47 letech nebyl zabit jediný policista. Tři další policisté skončili v nemocnici. A potom je zde ještě další venkovský policajt, který viděl padnout kamaráda a byl nucen zabít.

Kdykoli během oněch posledních hodin mohl Ansell zastavit auto a zastřelit se, ale neudělal to.

Taková byla pouť zálesáka písčitého básně, který ztroskotal na řece Fitzmaurice – z pozoruhodného občana Severního teritoria se údajně stal vrah policisty.

Od podivína nazývaného soudobým Robinsonem Crusoe k hrdinovi zvanému Krokodýl Dundee, k přebytečnému lovcu buvolů, neúspěšnému manželovi a vykofeněnému pastevci dobytka.

Nakonec se beznadějně ztratil v temnotách vlastního srdce a jako zoufalý muž úmyslně zamířil k policejním zátarasům, kde našel svou smrt.

Příklad 10.4 Závěrečný koncept

Svět se o Rodu Ansellovi poprvé dozvěděl v roce 1977 – tenkrát mu neřikali Krokodýl Dundee, ale „Robinson Crusoe naší doby“.

Byl to chlapík, o kterém se říkalo, že přežil osm týdnů v divočině Severního teritoria bez sladké vody a obtěžován krokodýly. Říkalo se dokonce, že nejen přežil, ale dařilo se mu výborně.

O Ansellovi se hovořilo znovu v roce 1980, kdy vydal knihu *Bojovat s divočinou*, v níž popsal své dobrodružství. Obyvatelé měst byli jeho příběhem na čas okouzleni. Bylo pro ně neuvěřitelné, že na konci 20. století žije takový muž.

Klidně popisoval, jak žil na stromě s dvoumetrovým hadem, jak hořkýma rukama chytil buvol, jak je zabíjel a jedl.

Každý jiný by byl mrtev hned prvního dne, kdy obrovský krokodýl převrátil jeho člun. Ale on byl tak věčný! Vysvětlil to ve své knize.

„Všichni chlápci v téhle zemi, kteří pracují s dobytčím, honáci, stříhači a další, už mnohokrát tak tak vyvázli ze zapeklitých situací. Ale nikdy o tom nemluví...Většinou si myslí, že když člověk vyvázne se zdravou kůží a přežije, není o čem mluvit.“

Je to stejné, jako když jdete střílet klokan. Po návratu nevyprávíte o tom, že jste o centimetr minuli. Buď jste ho dostali, nebo ne. Přesně tak jsem se na to díval.

Až do té doby, než můj příběh objevily noviny, a potom se změnilo hodně věcí.“

V roce 1984 ho Michael Parkinson předvedl ve svém televizním diskusním pořadu. Paul Hogan oficiálně tvrdí, že tato epizoda jej inspirovala k vytvoření filmové postavy Krokodýla Dundeeho.

Parkinson se během rozhovoru zdvořile uculoval a nadělal spoustu poznámek kolem skutečnosti, že Ansell nenosil boty. Bujaré veselí vyvolalo zjištění, že Ansell spal v luxusním hotelovém pokoji na zemi, protože se mu lépe spalo na koberci než v posteli.

Zálesák odpovídal laconicky. V té době žil Ansell se svou ženou a dětmi na farmě Melaleuca 140 kilometrů východně od Darwinu, v „rezervaci buvolů“, vyhlášené vládou Severního teritoria v roce 1984. Spali pod celtami a sítěmi proti komárům, vařili na ohništi. Trvalo čtyři roky, než si vybudovali usedlost – pracovali podle toho, kolik měli času a peněz.

„Ale co děláte celé večery bez televize?“ ptal se Parkinson blahosklonně a vybidl hosta k předvedení „jednoho z těch vašich triků“.

Zálesák mu vyhověl: v kluku s jednou rukou za zády sebral ze země mezi zuby pětcentovou minci. Mezi hostitelem a publikem proběhly další vlny veselí a pomrkávání – a přitom by ani jeden z nich nedokázal sebrat minci ze země, natožpak přežít pět minut na řece Fitzmaurice.

Naposledy se jeho jméno objevilo v novinách docela nedávno. Fotografie byly stejné, jako by se zastavil čas, ale titulky zněly jinak. „Skutečný Krokodýl Dundee zabít v přestřelce“ a „Poslední hodiny vraha policisty“ a „Vražedné šílenství Krokodýla Dundeeho“.

Výjimečný příběh Roda Anella skončil potupně a kromě toho došlo k neodpustitelné smrti další lidské bytosti. Někde cestou se proměnil z typického australského zálesáka v člověka, který zabíjí muže proto, že byl policistou.

Ale jeho patnáct minut slávy se stalo legendou.

Když se Rod Ansell poprvé vrátil, neřekl nikomu o svém neuvěřitelném přežití, protože nechtěl rozlít matku (a že se skutečně zlobila). Ve své knize napsal: „Zdalo se mi, že nemá cenu říkat: „A mimochodem, mamí, zůstal jsem na pár měsíců trčet v buši.“ Nemělo to význam. Je to trochu jako křičet „Hoří!“, když už dům vyhořel.“

Ale příběh byl tak neuvěřitelný, že se stejně musel rozklíknout.

V květnu roku 1977 se Ansell ve společnosti dvou štěňat vydal na ryby. O svých plánech nemluvil nijak konkrétně, sám si ještě nebyl úplně jist. Svě přítelkyni řekl, že má namířeno na řeku Victoria s větší lodí a menším člunem a že bude pryč pár měsíců.

Bylo mu něco málo přes dvacet, ale v buši se vyznal. Už v patnácti letech se přestěhoval z Queenslandu do Severního teritoria. Zvykl si na život v „zemi spousty času“, kde vrtochy přírody a počasí často prodlužovaly cestování.

Nebyl na cestě ještě ani den, když se proti němu obrátil příliv. Pomalu se vlekl s lodí proti proudu k pobřeží, když vtom „něco velkého“ zespuď narazilo do lodí a převrátilo ji. Dříve než se ho znovu zmocnil příliv, Ansell tak tak vyndal z převrácené lodí malý člun a z vody vytáhl obě štěňata.

Příliv smel malý člun a výstroj a Ansell popadl všechno, co se mu z odplouvajících věcí podařilo zachránit. Současně vyléval vodu ze člunu a pádloval, aby si zachránil život. Mířil k břehu řeky Fitzmaurice. O tři dny později byl u břehu, téměř 200 kilometrů od nejbližšího trvalého lidského sídla.

Právě začal vykládat z lodí výstroj a psy, z nichž jeden měl zlomenou nohu. Z ničeho nic se objevil pětmetrový krokodýl a zblízka zaútočil.

„Vůbec si mě nevšímá,“ vzpomíná Ansell suše. „Prostě se přímo přiblížil, za denního světla. Popadl jsem pušku a zastřelil ho...Psi pro něho byli asi příliš velkým lákadlem.“ Krokodýl hlavu si nechal jako suvenýr.

Měl jedno veslo, pušku, 27 nábojů, dva nože a křesadlo. V tlumoku měl deky a ceitu a dva femeny, tři plechovky, včetně jedné prázdné a další, ve které bylo asi do poloviny cukru. Zachránil dvě košile, jedny šortky, džínny, kabát a opasek. Ztratil boty, které beztak nosil málokdy, a mělo uplynout ještě několik let, než je začal nosit znovu.

Během několika týdnů střílel divoký skot a buvolky kvůli masu a krvi, která mu nahrazovala vodu. Věděl, jak mrtvým zvířatům naříznoť hrdlo a nechat odteci krev, jak nařezat a vysušit maso, aby vydrželo. Vyrobil si váček na své lovecké potřeby.

„Cestou zpět do tábora jsem viděl mladého býka. Zastřelil jsem ho a odřízl jsem mu šourek. Vyndal jsem varlata a do prázdného váčku jsem uložil nože a další věci. Přivázal jsem si ho kolem pasu proužkem kůže.“

Pomocí stříelného prachu z náboje zapaloval oheň a spal ve větvích stromů mimo dosah krokodýlů. Společně s ním bydlel na stromě i hnědý had. „Možná žral něco jiného, opravdu nevím,“ napsal Ansell. „Ale když si na mě zvykl, moc si mě nevšímá, a já jsem ho nechával na pokoji.“

Vyrobil si provaz tak, že uprostřed hovězí kůže udělal otvor a odřezával úzký proužek v rozšiřujícím se kruhu. Potom spleť dva proužky dohromady.

„Hodilo by se, kdybych si podvrtil kotník nebo zlomil nohu a nemohl lovit, nebo kdybych ztratil pušku nebo mi došlo stříelivo. Mohl bych je použít jako past na zvěř,“ napsal.

Východ slunce každého dne označil zářezem do kůry stromu a od počátku pohlížel vyrovaně na své naděje na záchranu. Domníval se, že jeho jedinou nadějí je počkat na příliv, aby se mohl vrátit do Victoria Channel. Věděl, že musí šetřit se stříelivem, protože už byl příliš slabý na to, aby porazil býka nebo pokračoval v cestě pěšky.

Vzpomínal na to, že mu nachybějí lidé. „Nejlepší je být sám...možná to nějak souvisí se souladem s krajinou nebo tak nějak...To všechno mi na fece Fitzmaurice přišlo vhod. Přesto mě několikrát napadlo, že kdybych nebyl takový, jaký jsem, nikdy bych se neocitl v takové situaci.“ Dny si krátil psaním básní. „Vlastně jsem si je ukládal do paměti,“ napsal. „Neměl jsem nic, na co bych mohl psát.“ Poezie byla stejně neokázalá jako sám zálesák. Buš k němu promlouvala a on jí odpovídal.

*Vysmíval jsem se divočině,
šel jsem za ní až sem,
beze strachu, sám,
ale konec už je blízko
a brzy přijde den,
kdy budu překonán.*

Vzpomíná na své rozpaky, když se o jeho básních dozvěděli kamarádi. Žasli. „Říkali mi: „Jdi s tím do háje! Kecáš!“ napsal.

V noci na stromě pozoroval divoké psy při lovu. „Dingové jsou krutí lovci,“ přemítal, (ale) „vytí smečky divokých psů v divoké krajině za jasné měsíční noci je jednou z nejkrásnějších věcí, jaké můžete v buši zaslechnout.“

Po pěti týdnech se na obloze objevilo malé letadlo. Viděl je, sledoval je a pozoroval, jak odletět. Ve své knize *Bojovat s divočinou* napsal, že už začínal klesat na mysli. „Když si nemáte s kým promluvit,

začínáte ztrácet pojem o tom, kdo jste. Je to asi stejné jako s časem; když jej nemáte k čemu přirovnat, je to jako žít v časovém vzduchoprázdnu, takže je důležité sledovat čas.“

Nakonec přišla záchran. Náhodou na něj narazili tři honáci dobytka, původem aboriginové, z nichž jednomu patřila nejbližší farma, a bělošský správce chovu dobytka. Ansell je rozhodně nečekal. Uplynuly sice dva měsíce jeho předpokládaného výletu, ale bylo stejně ještě příliš brzy na to, aby jeho dívka spustila poplach. Kdyby ho někdo hledal a našel jeho loď, vydal by se proti proudu řeky Victoria, a nikoli po fece Fitzmaurice.

Ale zachránci přišli. Ansell slyšel, jak se po fece nesl zvuk koňských zvonků, a pádloval za ním. Přivázal člun u břehu a běžel po stopách koní. Nakonec uviděl muže sedícího na koni. O jejich setkání vyprávěl:

„Řekl jsem ‚Brej den,‘ a on řekl: ‚Kde jste se tady vzal?‘

„Měl jsem trochu smůlu a před sedmi týdny se mi převrátil člun.“

„Víte, který je den?“

„Nikdy nevím, který je den.“

Tak se Ansell vrátil do civilizace, ale neměl náladu na to, aby se vychloubal.

„Nikomu jsem nevyprávěl...co se stalo. Aspoň ne zpočátku. Nemluvil jsem o tom, protože jsem si myslel, že to není až tak důležité. V první řadě jsem se asi neměl ztrátit, ale tyhle věci se stávají.“

Ansellův příběh se dostal do novin v srpnu roku 1977. Potom jej požádal, aby své zážitky znovu prožil ve filmu *Bojovat s divočinou*. Podle něj napsal Ansell knihu, protože podle svých slov potřeboval peníze. Když se ztratil v divočině, nedodržel své smlouvy o chytání dobytka a zabředl do dluhů.

Knihou vedla k řadě rozhovorů, jako bylo již zmíněné vystoupení v Parkinsonově programu, a k cestám do města, které ho nikdy nebyly. Ansell musel dokonce zaplatit cenu, s jakou nikdy nepočítal. Na rozdíl od Krokodýla Dundeeho ztratil Ansell svým veřejným vystupováním úctu svých vrstevníků.

„Nijak zvlášť nezáleželo na tom, abych dokázal pravdivost svého příběhu. Lidí, které by to ovlivnilo a kteří by ovlivnili mě, žijí tam, kde pracuji, a ti mě znají. Ti také mají hrůzu z toho, aby se objevili v televizi nebo v novinách. V jejich očích jsem si strašně uškodil...mysleli si, že jsem udělal hroznou věc.“

Bylo to odmítnutí, pro které neexistovala žádná náprava.

Po všem tom rozruchu se Ansell vrátil na farmu Melaleuca. Novinář Chips Mackinoly napsal o jejich setkání v osmdesátých letech. „Chytil divoké buvolky v Arnhemské zemi. Vedl drsný život v každém ohledu, pracoval sedm dní v týdnu od svítání do soumraku společně s aboriginovými honáky, kteří ho později zaměstnali. U táborového ohně se málokdy vyskytlo pivo, ale když se to stalo, byl výřečný a sympatický, i když poněkud prudký.“

Jiní, kteří ho tenkrát znávali, hovořili o jeho temperamentu méně laskavě, zejména pokud se týká pušek. Ansell věděl, že pro některé lidi bylo těžké s ním vyjit. Byl mužem, který si nestěžoval, ale ani nevysvětloval. V knize *Bojovat s divočinou* napsal, že při své horkokrevnosti a „jako obyčejný chlápek“ se naučil, že činy mluví přesvědčivěji než slova. „Nevidím žádný smysl v dohadování se o něčem,“ řekl.

Osmdesátá léta začala slibně – v roce 1987 byl Ansell jmenován Pozoruhodným občanem Severního teritoria, ale věci se prudce obrátily k horšímu. V souladu s programem vlády Severního teritoria o potírání chorob utratil Ansellovi 3000 kusů buvolů na svých pozemcích. Očekávali, že dostanou stejnou náhradu jako ostatní majitelé farem, kteří byli nuceni porazit svůj dobytek. Tři majitelé sousedních usedlostí, mezi nimi i brunejský sultán, dostali od vlády jako náhradu půjčku ve výši 100 000 dolarů. Ansellovi nedostali nic. Tvrdili, že to bylo prcto, že veřejně kritizovali vládní plán, vláda zase tvrdila, že nevyhověli požadavkům pro poskytnutí půjčky. Joanne Ansellová řekla listu *The Sun-Herald*, že jejich synové žijí ve strachu, že budou muset po návštěvě státního veterináře opustit svůj domov.

„Seděl s námi nad šálkem čaje a řekl, že ho nezajímá, jestli budeme nuceni opustit naši farmu. Řekl: ‚Každou chvíli se položí nějaká farma,‘ a pokrčil rameny,“ vyprávěla paní Ansellová.

Manželství se zhroutilo, ale manželé se snažili udržet farmu. Roku 1990 Ansell kandidoval jako nezávislý do parlamentu a stále bojoval proti vybíjení dobytka. Prohrál. V červnu roku 1991 byli

Ansellovi nucením po patnácti letech rozprodat majetek. „Už nepůjdu hlavou proti zdi,“ řekl Ansell novinářům. „Nejsem to jenom já, kdo jde ke dnu, je to celé odvětví.“

„V podstatě od toho odešel,“ řekl dnešní šéf farmy Melaleuca.

„Měl potíže s akáciemi, ale nic s tím nedělal. Přerostly přes celou náplavovou plošinu a z dobré farmy se stala další bezcenná farma.“

Ríkalo se také, že Ansell začal na svých pozemcích pěstovat konopí, jak to občas dělávali farmáři ve finanční tísní. Ansell údajně dlouhodobě a často užíval drogu, ale ve své verzi příběhu se o tom nezmiňuje. Pokud během svého nuceného pobytu v divočině postrádal drogu, nepřiznal to.

Když Paul Hogan získal se svým filmem mezinárodní úspěch, Ansell se s ním začal soudit o honorář. I tentokrát prohrál. Příběh Krokodýla Dundeeho ve skutečnosti nebyl jeho příběhem.

Hogan se v první řadě oprostil od poetiky a sebeopozorování, jež byly typické pro autora knihy *Bojovat s divočinou*. Krokodýl Dundee byl přátelský, pohodový a oblíbený. Ansell dával přednost vlastní společnosti a ostatním to tak vyhovovalo.

A co je ještě důležitější, Hoganova postava přenesla svou přirozenou schopnost spoléhat se na sebe do moderního světa a vystoupila s ní až na vrchol. Skutečný Krokodýl Dundee to nezvládl.

Před svou smrtí žil v primitivních podmínkách na odlehlejší farmě na tábořišti aboriginů. Plynně hovořil jazykem urapanga a údajně byl plně zasvěceným bílým mužem.

Cheryl Whiteová řekla listu *The Australian*, že svého kamaráda z dětství viděla naposledy týden před jeho smrtí. Proháněl své divoké koně po Arnhemské zemi. Od doby, kdy přišel o majetek, nedělal nic jiného. S aboriginy hodně pracoval kolem dobytka.

V roce 1992 byl obviněn z krádeže dobytka a z útoku na majitele farmy. Trval na tom, že omylem postavil dočasnou ohradu dva kilometry za hranicemi sousedovy farmy Mainaru o rozloze 40 000 kilometrů čtverečních. Tvrdil, že buvolý přivedl z Arnhemské země. Dostal dvouletou podmínku a pokutu 500 dolarů. Přisahal, že očistí své jméno.

„Mám dva dorůstající syny. Vždycky jsem jim říkal: ‚Když budete žít poctivě a obstojíte, budete správní chlapi.‘ O sobě to nebudu moci říct, dokud tohle nedám do pořádku.“

Od jeho smrti kolovaly zvěsti, že Ansell se změnil. Někdo tvrdil, že se zapletl s tvrdými drogami. Několik dní po jeho smrti se v Brisbane objevila jeho přítelkyně. Policie prohlásila, že žena je mimo podezření. Pověsti se šířily.

Muž, který uvedl, že znal Ansellu léta, řekl reportérovi listu *The Australian*, že byl otřesen jejich posledním setkáním. „Oholil si hlavu a nazul si kovbojské boty. Rod nikdy nenosil boty a míval dlouhé vlasy. Věděl, kdo jsem, a já jsem také věděl, kdo přede mnou stojí, ale místo toho, aby jako obvykle řekl: ‚Jak se máš, Halsey?,‘ neřekl nic.“

Koroner rozhodne, co s největší pravděpodobností přivedlo Ansellu na cestu, po které se vydal. Jisté je to, že policie ho hledala dvanáct hodin po stříbě na dvou státcích. Policisté však nečekali, že ho najdou ozbrojeného u silničního zátarasu za bílého dne, jak uvedl zástupce policejního komisáře Severního teritoria John Daulby.

„Jsem v rozpacích, pokud mám říci něco o motivech. Pokud se ten člověk chtěl ukrýt, mohl to velice snadno udělat. Byl to zálesák.“

Novinář Paul Toohy popsal scénu v listu *The Australian*.

„Děsivě vyzáblý Ansell měl špinavý obličej a nohy (bosé jako vždy) svědčily o zažrané špině, kterou už nebylo možné vydrhnout. Ve tváři měl výraz nejvyššího utrpení. Nesouvisel s jeho smrtí... Nesouvisel s tím, že jeho život se onoho úterka nešťastně zvrtil. Byl takový už celá léta.“

Byl na hony vzdálený člověku, kterého kdysi popisovali jako „skromného a úspěšného člověka, který ztělesňuje ducha Severního teritoria“. Ironií osudu se tento přídomek hodí spíše na policistu, kterého Ansell údajně zastřelil – hrdinský mladý otec dělal jen svou práci v té části Austrálie, kde v uplynulých 47 letech nebyl zabit jediný policista. Tři další policisté skončili v nemocnici. A potom je zde ještě další venkovský policajt, který viděl padnout kamaráda a byl nucen zabít.

Kdykoli během oněch posledních osudových hodin mohl Ansell zastavit auto a zastřelit se, ale neudělal to.

Taková byla pouť zálesáka písečného, který ztroskotal na fece Fitzmaurice – z pozoruhodného občana Severního teritoria se údajně stal vrah policisty.

Od podivína nazývaného soudobým Robinsonem Crusoe k hrdinovi zvanému Krokodýl Dundee, k přebytečnému lovcovi buvolů, neúspěšnému manželovi a vykořeněnému pastevci dobytka.

Bojoval sice s divočinou a zvítězil, ale nakonec se beznadějně ztratil v temnotách vlastního srdce a jako zoufalý muž úmyslně zamířil k policejním zátarasům, kde našel svou smrt.

Lze tvrdit, že v prvním plánu je článek úspěšný, ale druhý aspekt, pro autorku zajímavější, je ztracen. Článek se soustředí na události staré více než dvacet let, jež pro hlavní postavu znamenaly bod zlomu.

Zjednodušující pohled naznačuje, že tato část hrdinova života byla nejvíce nabitá událostmi a že čtenáři cílové skupiny jsou příliš mladí, než aby si pamatovali jeho pozoruhodné činy. Byl uveřejněný článek jen chronologickým výčtem jeho činů, které způsobily proměnu od slávy k nechvalné proslulosti? Nebo byl vyprávěním drsného příběhu o lidské povaze? Myslíte, že autorka pocítovala k Ansellovi zášť nebo se k němu zachovala nespravedlivě? Možná dosáhla svého cíle a dovedla čtenáře ke smíšenému pochopení hrdiny a krutosti jeho posledních činů.

Proces redigování

V prvních konceptech se autorka snaží rozvinout téma od prvního nápadu až ke článku, který zapůsobí na cílové publikum. Téma prvního konceptu je v hrubých rysech podobné uveřejněnému článku. První a konečný koncept začínají popisem, jak se Ansell proslavil – od výletu v roce 1977 až k jeho knize a filmu. Všechny koncepty obsahují příběh o skutečném výletu na ryby a připomenou tak čtenářům, jak svět vnímal hlavní postavu článku.

Nejvýznamnější změnou je posun mezi prvními dvěma koncepty (Příklad 10.2 a 10.3), od vyprávění v první osobě k neosobnímu vyprávění. Jak je naznačeno v úvodu k této kapitole, podnět ke změně vyšel od editora. Měl pravdu? Vyprávění v první osobě nabízí jiné prostředky pro přiblížení Ansellova charakteru, ale je obtížné jej udržet s ohledem na to, že autorka Ansellu neznala osobně. Vnáší také další prvek složitosti do příběhu, který zachycuje dlouhý časový úsek rozdělený dramatickými událostmi. Lze také tvrdit, že odstraněním vyprávěče jako jednoho hráče vyprávění soustředí pozornost na hlavní postavu. První koncepty jsou psány jako lidský příběh, největší pozornost soustředí na příběh „legendy z buše“ a kladou otázku, co se pokazilo. Citují také básně hlavního hrdiny a naznačují tím, že je to citlivý a vnímavý muž. Básně jsou později zkráceny a nakonec vypuštěny úplně. Utrpěl tím výsledný článek?

V konceptech postupně přibývají další fakta, jež příběhu dodávají významnější obsah. Některé změny vyvolala autorka, jiné byly provedeny na popud editora. Had, který bydlil s Ansellem na stromě, se postupně mění ze „zeleného stromového hada“ v pakobru, která je nebezpečnější. Není to senzacechtivost, autorka pouze

prověřila některé skutečnosti u pramene – v tomto případě v knize o dobrodružstích hlavní postavy. Dalším příkladem jsou první dotazy editora.

Pokud postupoval proti proudu řeky Victoria, jak je možné, že skončil na řece Fitzmaurice? Nerozumím ani té záležitosti s přílivem: proč se hmul do moře, když člun ztroskotal, a potom zase hned zpátky (když krokodýl zaútočil na psa) – a potom se najednou zdá, že příliv proudí do moře dva měsíce? Pokud příliv měnil směr každý den, proč prostě nepopadl ten zatracený člun a neodplul s přílivem? (Ridgway, 1999)

Dalším významným obohacením rozvíjejících se konceptů jsou informace o Ansellových chabých společenských dovednostech a jeho představa, že činy hovoří rychleji než slova. Tato doplnění jsou zásadní a pomáhají čtenářům porozumět spletnosti povahy člověka, který byl současně „výřečný a příjemný“, ale dával přednost vlastní společnosti a byl někdy nevládný a neústupný. Autorka změnila formulaci „člověka, který zastřelil muže proto, že byl policistou“ na „zastřelil cizího člověka“, aby se vyhnula spekulacím o vrahově motivaci. Pisatelka také přidává informace o hrdinově manželce a postřehy jiných lidí, aby „upřesnila“ povahu postavy, o níž píše.

Autorka se potýká s postavou muže, který je na pohled obdivuhodný, ale který nemilosrdně zabije nevinného člověka. Lze tvrdit, že během svého vzniku se článek proměnil z příběhu o lidském osudu v „pravdivý kriminální příběh“. Odpovídá tomu i posun těžiště, stylu a tónu. Článek se prodlužuje a je třeba znovu přihlídnout ke stylu periodika, pro které je určen. Editorovy pokyny odeslané e-mailem jsou současně konstruktivní a strohé.

Je to trochu srdcervoucí...Víc by se mi líbilo, kdybyste se vrátila k původní verzi a vyškrtla líčení o tom, jak se soudí, jak přijde o farmu, zahořkne a bojuje dál, a také vzpomínky dalšího novináře na setkání s ním. (Ridgway, 1999)

Výsledný otištěný článek může být podroben kritice za to, že slibuje přinést odpověď na otázku „Proč“, ale věnuje málo prostoru událostem, které přímo vedly k násilnému konci.

Jazyk a styl

Styl, tón a jazyk článku byl nejvýrazněji ovlivněn autorčiným rozhodnutím nabídnout plánovaný článek časopisu *FHM*. Mladí čtenáři vůbec nemusí znát dřívější život hrdiny příběhu a snad ani neuvažovali o pozadí senzačních kriminálních událostí. Autorka si předsevzala rozvinout téma tak, aby zaujala danou věkovou skupinu čtenářů. Dalším významným faktorem ovlivňujícím strukturu článku byl časový rámeček, v němž text vznikl. První koncept byl napsán, ještě než policie

uzavřela vyšetřování. Proto autorka nemohla spolehlivě informovat o konkrétních událostech nebo důvodech, jež vedly ke zločinu. Vyšetřování policistovy smrti neodhalilo vrahovy motivy.

Úvod k rozsáhlému článku musí splnit víc než jen upoutat čtenářův zájem. První věty také udávají tón a styl článku a dají čtenáři představu o tom, na jakou cestu se vydá, pokud bude číst dále. V úvodu textu v příkladu 10.1 je použito slovo „svět“ kterým se hlavní postavě přisuzuje jistý význam, i když její jméno není obecně známé. Vazba na literární postavu Robinsona Crusoe vyvolá u čtenářů bezprostřední představu o Ansellově povaze. Zmínka o filmu *Krokodýl Dundee* ještě prohloubí zájem, neboť film byl mezinárodně úspěšný a čtenáři jej patrně znají. V úvodu je položena otázka, proč Ansell „skončil jako vrah policisty“, ale jeho obsah se soustředí na Ansellovo dobrodružství a záchranu jako na zásadní bod zlomu v jeho životě. Odhaluje struktura článku spojení mezi tímto zážitkem a událostmi, jež nakonec vedly k Ansellově smrti? Pro úvod článku je také důležitý popis hrdinova vystoupení v televizi. Zfetelně naznačuje, že autorka soucítí se svým hrdinou, i když následující článek není lichotivý. Popis je také důležitý v tom smyslu, že uvádí hlavní postavu jako člověka, který strádal v důsledku slávy, v jejímž ohnisku se ocitl.

Autorka vymezuje téma také výběrem citátů z Ansellovy knihy *Bojovat s divočinou*. Pro popis Ansellovy povahy jsou zásadní zejména dva úryvky – vylíčení jeho prvního setkání se zachránci a vyprávění o jeho pocitech v souvislosti s médií. Další citát, který byl z konečné verze článku vypuštěn, pocházel z novinových zpráv z doby, kdy Ansell čelil obviněním z trestných činů. Úryvky z knih umožňují hlavní postavě „hovořit vlastními slovy“, čehož by jinak autorka při psaní o mrtvém člověku nemohla dosáhnout.

S proměnami textu v jednotlivých konceptech je stále důležitější otázka užití jazyka. Jazyk je nástrojem, s jehož pomocí autor čtenáře přesvědčuje, zneklidňuje a jinak na ně působí. Jazyk je pro tento text velmi důležitý. Autorka využívá tyto postupy: rozvíjející se vyprávění, přídavná jména, činná slovesa, opakování, ironii, fečnické otázky, krátké věty pro odlehčení delších vět, citáty na strategických místech. Výběr slov a jazykových prostředků je nesmírně důležitý, neboť právě slova použitá pro přeuvyprávění, popis, vykreslení a vylíčení vytvářejí obraz postavy před duševním zrakem čtenáře. Výběr slov záleží výhradně na autorovi, i když pracuje s „fakty“.

Zamyslete se nad jazykem, jímž je článek napsán. Autorka píše, že „Parkinson předvedl Ansellu ve svém pořadu“. Vyzněla by informace jinak, kdyby byl Ansell popsán jako „host vystupující v Parkinsonově pořadu“? V článku se dále psalo, že byl „obtěžován krokodýly“. Je to něco jiného než být „sužován“ nebo „ohrožován“. Autorka poutá pozornost publika tím, jak pomocí slov vytváří představy. Během psaní autorka také pomocí práce s jazykem zkracuje text a vybrušuje jeho strukturu. Následující příklad ukazuje, jak autorka ušetří čtyři slova a současně vykreslí hloubku pádu.

Někde cestou se proměnil z bosého básníka, který pobýval rád o samotě, v člověka, který zabil muže proto, že byl policistou. (Příklad 10.3)

Někde cestou se proměnil z typického australského zálesáka v člověka, který zabil muže proto, že byl policistou. (Příklad 10.4)

Autorka vplétá do textu vlastní postřehy o hlavní postavě. Své názory odhaluje v obratech typu „jeho patnáct minut slávy se stalo legendou“, „buš k němu promlouvala a on jí odpovídal“ a „Ansell mohl zastavit auto a zastřelil se, ale neudělal to“. Někdy se autorka přímo obrací ke čtenářům v prohlášeních typu „Bylo neuvěřitelné, že na konci 20. století žije takový muž“ a „mělo uplynout ještě několik let, než začal znovu nosit boty“. Tyto věty zdůrazňují hlavní obrazy článku a připravují čtenáře na závěry, které přijdou.

Nejdůležitější částí rozsáhlého článku je závěr, neboť právě v něm autor znovu potvrdí téma a shrne různé prvky vyprávění. Závěr tohoto článku vyvolává živé představy, spojuje dohromady různé prvky tématu a využívá asonanci a aliteraci. Snaží se posílit představu, že hlavní hrdina byl výjimečným zálesákem, který byl jako doma v divočině, ale nebyl vybaven pro život v moderním světě. Autorka toho dosáhla užitím dvou literárních analogií, odkazem na Ansellovu vlastní knihu *Bojovat s divočinou* a na knihu *Srdce temnoty*, v níž Joseph Conrad zkoumá lidskou přirozenost. Uspořádání závěrečných vět vykresluje Ansellův život jako cestu, kterou neměl příliš pod kontrolou, ať už vítězil, nebo prohrával. Snaží se také připomenout, že média si Ansellu v různých dobách přivlastňovala, ale že jeho skutečná povaha byla mnohem složitější. Z uveřejněné verze článku byl tento element odstraněn. Přispěl tento zásah podle vašeho názoru k vyšší, nebo naopak nižší účinnosti závěru? Proč?

Editorovy úpravy

Lze tvrdit, že zatímco autorčiny úpravy textu spočívaly v upřesňování a vybrušování myšlenek patrných již v prvním konceptu, změny v uveřejněné verzi článku jsou pronikavější. Jsou to změny, které provedl editor bez porady s autorkou. Změny provedené editorem mohou být významné a mohou ovlivnit délku, strukturu, a dokonce i vyznění publikovaného textu. Editor se stará také o grafické rozvržení a uspořádání článku, což se svým způsobem podílí na smyslu textu. Právě v tomto bodu má styl daného periodika nejpřímější dopad na autorovu práci. V komerčních tiskovinách je počet redakčních stránek dán počtem inzertních stránek. Grafickou úpravu časopisu vytváří redakční výtvarník, často bez textu. Grafická podoba článku je dána počtem a dramatickou působivostí fotografií, které budou provázet článek a které odpovídají stylu časopisu.

Časopis FHM se řídí pevně danými vzorci...Dávno je pryč doba, kdy autor, byť uznávaný, zatelefonoval editorovi se slovy: „Mám pro vás 3000 slov, berete to?“ Časopis vychází ze stanoviska, že ne všechny příběhy a náměty, jež se obvykle považují za „mužské záležitosti“, jsou pro časopis a jeho čtenáře vhodné. Kdyby tomu tak bylo, byl by náš časopis k nerozeznání podobný stovce dalších časopisů pro muže na celém světě, že je to tak? Redakční tým se řídí velmi jednoznačným postupem při rozhodování o tom, jaká slova a obrazy předloží svým čtenářům. Každé slovo určené ke zveřejnění je posuzováno ze subjektivního hlediska. (Ridgway, 1999)

Fáze grafického a redakčního zpracování je pro účinnost publikovaného textu zásadní. Je to také fáze, v níž mohou vzniknout nepřesnosti, jež neúmyslně ohroží důvěryhodnost autorovy práce. V popisované situaci se editor rozhodl zkrátit předložený text o 400 slov, aby článek odpovídal určené grafické úpravě a aby vybrousil znění článku do podoby, která by vyhovovala stylu časopisu. Výběr a umístění fotografií a výběr titulků a podtitulků přímo ovlivní dojem, který článek ve čtenáři vzbudí, ještě než začne číst. V tomto případě editor přijal titulky navržené autorkou. *Legenda a její konec*, jako narážku na oblíbený film podobného jména. Editor připojil podtitulek: „Rod Ansell, Pozoruhodný občan Severního teritoria z roku 1987 a muž, který inspiroval Paula Hogana k postavě „Krokodýla Dundeeho“, skončil jako vrah policisty. Proč?“ Výběr slov v tomto podtitulku jasně svědčí o přímočarém stylu časopisu.

Uveřejněná verze článku je k hlavní postavě méně soucitná než první koncept, napsaný v prvotním nadšení nápadem a bez důkladného přihlídnutí k faktům. Příběh věnuje méně prostoru pádu hrdiny a více se zabývá dobrodružstvím z roku 1977, které poprvé přivedlo hrdinu na výsluní zájmu veřejnosti. Snižuje to význam zvoleného tématu? Přináší uveřejněný článek stejný náhled na povahu, život a dobu hlavní postavy? V prvním konceptu se autorka nemohla soustředit na záhadné události obklopující smrt a výstřely (z nichž jeden byl osudný), jež jí předcházely. V době, kdy první koncept vznikl, tyto okolnosti ještě nebyly známy. Dalším zásahem editora bylo doplnění „věcných informací“, například jména zastřeleného policisty, a přesunutí podrobností o pozdějších přečinech do první části článku. Tím však editor neúmyslně vložil do textu faktickou chybu a připsal Ansellovi tři zabití namísto jednoho. Srovnajte rozdíly autorčiny verze (Příklad 10.4) a uveřejněné verze (Příklad 10.1).

Jisté je to, že policie ho hledala po dvojnásobné střelbě předchozího dne. (Příklad 10.4)

Vyšlo najevo, že zastřelil policistu seržanta Glenu Huitsona u silničního záatarasu, kde jej policisté chtěli zastavit v souvislosti s dvěma jinými vraždami. (Příklad 10.1)

Další změny byly motivovány potřebou zkrátit článek. Počet titulků citovaných v úvodu článku je snížen ze tří na dva, obrat „zastřelil cizího muže proto, že byl policistou“, byl upraven na „zastřelil cizího člověka – a policistu k tomu“.

Druhý příklad dokazuje, jak nepatrné změny mohou významně ovlivnit smysl. Autorka napsala „proto, že byl policistou“, neboť střelec střílel u silničního záta-rasu z jisté vzdálenosti a nevěděl, na kterého policistu střílí. Editor změnil smysl věty, z níž nyní vyplývá, že zastřelit policistu je pozoruhodnější. Editor také pozměnil větu o tom, že Ansell vydal knihu *Bojovat s divočinou*, a podsouvá Ansellovi zjištěné motivy, které autorka neměla na mysli. Editor rovněž upravil úvod a závěr článku a přímo tak ovlivnil jeho téma. Úpravou věty, jež se o Ansellovi zmiňuje jako o veřejně činné osobě, mění editor smysl sdělení, že Ansellův život byl majetkem veřejnosti. Editor škrtl také literární asociaci s Robinsonem Crusoe a zmínku o Ansellově rodině a její roli v jeho životě. Byly rovněž škrtnuty věty jako „jeho patnáct minut slávy se stalo legendou“ a „nejen přežil, ale dařilo se mu výborně“ – čímž byl potlačen autorčin postoj.

Závěr

Přispěl editor svými poznámkami v průběhu úprav textu a vlastními redakčními úpravami k lepšímu, nebo horšímu vyznění textu? Na jiných místech této knihy jsme ilustrovali, že redigování je naprosto subjektivní proces založený na profesním úsudku a zkušenostech redaktora. Bližší zkoumání procesu odhalí, že na prvním místě je téma, za ním následuje struktura vyprávění. Potom autor postupně doplňuje a škrtnutí informace, dokud není vyprávění úplné. Od této chvíle se autora pozornost soustředí na jazyk – na vyjádření obrazů a výběr sloves, podstatných a přídavných jmen. Jazyk je vybroušen během závěrečného procesu úprav, kdy nejprve autor a potom i editor zkracuje výsledný text. Při posledních redakčních úpravách se editor dívá na text pohledem nezúčastněné strany a posuzuje jej z profesionálního hlediska založeného na vlastním chápání stylu periodika a charakteru čtenářské obce.

Příklad 10.5 Práce se slovy

FHM, mezinárodní úspěšný časopis pro muže, přijal k uveřejnění váš článek. Editor však chce, abyste jej nejprve v některých ohledech upravili. V první řadě navrhuje, aby článek nebyl napsán v první osobě. Dále vás žádá, abyste doplnili informace o dřívějších dobrodružstvích hlavní postavy. Kromě toho vám sdělí, že článek je příliš dlouhý a musíte jej zkrátit o 800 slov. Nakonec editor upraví článek tak, aby odpovídal obvyklé grafické úpravě časopisu. Jak se článek změnil? Jak se rozhodnete, co ponechat a co vyfadin?

Jaké je téma článku?

Je téma jasně definováno? Jaký pocit z článku máte? Jak je téma uvedeno? Je téma podloženo fakty? Je téma vhodné pro cílové publikum? Jak téma ovlivnil posun od vyprávění v první osobě k vyprávění ve třetí osobě?

Zamyslete se nad strukturou

Má příběh smysl? Je tok myšlenek plynulý? Jsou v příběhu nějaké mezery? Vypíňují se mezery v přepracovaných konceptech? Je některá část vyprávění zmataná nebo nejasná? Jak se od jednoho konceptu ke druhému změnila struktura článku? Jakou roli hraje editor při utváření struktury článku? Jak reagujete na editorovy návrhy?

Jak se vyvíjí vyprávění?

Jaké jsou prvky vyprávění? Jaké prvky jsou doplněny ke struktuře vyprávění během rozvíjení konceptů? Proč byly doplněny? Které prvky byly během práce na textu vyškrtnuty?

Proč byly vyškrtnuty? Jak doplňky a škrty ovlivní téma článku? Zamyslete se nad drobnými historkami, které jsou v textu uvedeny. Jak přispívají k pochopení podstaty článku? Zamyslete se nad užitím citací. Jak ovlivní výběr citací téma článku?

Zamyslete se nad jazykem, který autor zvolil

Co si myslíte o autorově výběru slov? Zvažte různé prvky jazyka, zaměřte se samostatně na užití sloves, podstatných a přídavných jmen. Je jazyk barvitý?

Zamyslete se nad autorovou schopností vyvolávat představy. Vytváří autor představy, které jsou v souladu s tématem? Uvádí autor v článku nějaká prohlášení? Jaký typ jazyka užívá? Používá autor při rozvíjení tématu asonanci a aliteraci? Proč střídá krátké a dlouhé věty?

Proč autor používá opakování? Jaké další prostředky používá při uspořádání zvoleného jazykového rejstříku?

Jak autor upravoval svůj text?

Co autor vyškrtl z výsledného konceptu? Proč? Jaký to mělo vliv na výsledný text? Je téma kvůli posledním škrtnutím méně jasné? Byly vyškrtnuty myšlenky, které měly být v textu raději ponechány? Proč? Je článek díky škrtnutím působivější, nebo ne?

↓

Jaké změny provedl editor?

Pozměnil editor smysl článku? Proč? Vyškrtně z textu myšlenky, které tam měly být raději ponechány? Proč? Změnil editor tón nebo styl článku? Co vypovídají editorovy škrty o čtenářské obci časopisu?

K procvičení

1. Zvolte si časopisecký článek, který jste si se zájmem přečetli. Pečlivě jej prozkoumejte s ohledem na jazyk, který autor zvolil. Čeho jste si všimli? Vyvolal autor živé představy? Jak toho dosáhl?
2. Přečtěte si odevzdanou verzi článku v této kapitole (Příklad 10.4). Zkraťte jej o 400 slov, stejně jako to udělal editor časopisu FHM.
3. Srovnejte své úpravy s úpravami editora časopisu FHM. Jak se liší? Co vás vedlo k vašim rozhodnutím?
4. Vyberte si jakýkoli časopis. Posuďte jeho grafickou úpravu, obsah, inzeráty a styl jazyka a napište profil cílového čtenáře v rozsahu 300 slov.
5. Pečlivě si přečtěte noviny, Vyberte si zprávu jako zdroj inspirace pro rozsáhlejší článek o souvisejícím tématu.

K přečtení

Leser, D. (1999): *The Whites of Their Eyes: Profiles*. Sydney, Allen & Unwin.

Literatura

- Adam, S. G. (1993): *Notes Towards a Definition of Journalism: Understanding an Old Craft as an Art Form*. St. Petersburg, FL, The Poynter Institute for Media Studies.
- Carey, J. (1998): Email transcript of interview with David McKnight, uveřejněno v diskusní skupině Jeanet.
- Conrad, J. (1983): *Heart of Darkness*. Harmondsworth, Penguin.
- Didion, J. (1999): „Last words: those Hemingway wrote, and those he didn't, *The Australian Magazine*, červenec: 17–18.
- Leser, D. (1999): *The Whites of Their Eyes: Profiles*. Sydney, Allen & Unwin.
- Perrin, A. (1995): „Smiling face of poverty dies“, *Sydney Morning Herald*, 10. ledna: 3.
- Perry, R., Ansell, R. (1980): *To Fight the Wild*. Sydney, Pegasus Books.
- Ridgway, N. (1999): E-mailová korespondence mezi autorkou a editorem časopisu FHM.

Sheridan Burns, L. (1999): „The Legend and the Fall“, FHM, Sydney, 4. října.

Whittington, D. (1978): *Strive to be Fair: An Unfinished Autobiography*. Canberra, Australian National University Press.

Wolfe, T. (1975): *The New Journalism*. London, Pan Books.

Literatura